

**Универзитет у Београду
Факултет безбедности Универзитета у Београду
Министарство унутрашњих послова Републике Србије
Институт за међународну политику и привреду**

ЗБОРНИК АПСТРАКАТА

**ДРУГА МЕМОРИЈАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„ПРЕДРАГ МАРИЋ“
20. март 2023. године**

Београд, март 2023.

ДРУГА МЕМОРИЈАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„ПРЕДРАГ МАРИЋ“
Зборник апстраката

Издавачи зборника:

Факултет безбедности Универзитета у Београду
Господара Вучића 50, Београд

Академска мисао
Булевар краља Александра 73, Београд

За издаваче:

Проф. др Владимир Цветковић, декан
Александар Рашковић, директор

Уредник:

Проф. др Младен Милошевић

Технички уредници:

Александар Рашковић
Др Ненад Стекић

Штампа:

Академска мисао
Булевар краља Александра 73, Београд

Тираж:

250 примерака

ISBN: 978-86-80144-59-7

Одрицање од одговорности

Мишљења представљена у овој публикацији не представљају званичне ставове организација у којима су њени аутори запослени, нити представљају ставове уредника нити издавача ове књиге сажетака.

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Проф. др **Владан Ђокић**, ректор Универзитета у Београду и редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду, председник

Проф. др **Ратко Ристић**, проректор Универзитета у Београду и редовни професор Шумарског факултета Универзитета у Београду

Проф. др **Владимир Н. Цветковић**, декан и редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др **Владан Кузмановић**, декан и редовни професор Грађевинског факултета Универзитета у Београду

Проф. др **Горан М. Роглић**, декан и редовни професор Хемијског факултета Универзитета у Београду

Проф. др **Јасмина Гачић**, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др **Младен Милошевић**, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др **Ненад Путник**, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др **Петар Станојевић**, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Др **Ненад Стекић**, научни сарадник Института за међународну политику и привреду

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Проф. др **Младен Милошевић**, редовни професор Универзитета у Београду-Факултета безбедности, председник

Мср **Бобан Стевановић**, дипломирани инжењер, заменик начелника Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова

Мср **Данило Потпарић**, докторанд Универзитета у Београду-Филолошког факултета, шеф Кабинета Ректора Универзитета

Мср **Никола Савић**, докторанд Универзитета у Београду-Факултета политичких наука, стручни саветник и координатор пројеката Универзитета у Београду

САДРЖАЈ:

Климатске промене као мултипликатор елементарних непогода.....	9
Транзиција ка зеленим лабораторијама и смањење безбедносних ризика по здравље људи и животну средину.....	10
Логистички и војни изазови у условима пандемије – студија случаја Covid-19	11
Организациони модели институција за управљање ванредним ситуацијама у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије	12
Сајбер остракизам – појам, карактеристике и последице.....	13
Примена симулација за моделирање аерозагађења.....	14
Климатске промене и нови безбедносни ризици: Између процена и (некохерентног) нормативног одређења	15
Коришћење UAV фотограметрије и ласерског скенирања из ваздуха (LiDAR) приликом праћења активности клизишта на Умци.....	16
Домети примене онлајн безбедносних алата у ванредним ситуацијама	17
Значај и улога команданата општинских и градских штабова за ванредне ситуације у смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама	18
Кризно комуницирање након земљотреса у Турској и Сирији: студија случаја Републике Србије.....	19
Заштита слободе савести и вероисповести и нови безбедносни ризици.....	20
Едукација и оспособљавање службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама - стање и перспективе	21
Проблеми процене ризика у заштити критичне инфраструктуре Републике Србије	22
Међународна оперативна сарадња у одговору на катастрофе и хуманитарне кризе великих размера –случај земљотреса у Републици Турској и Сиријској Арапској Републици 2023. године.....	23
Препреке за унапређење заштите и смањења ризика од поплава на малим рекама у Србији и како их превазићи	24
Прикази криза и катастрофа у информативним медијима.....	25
Организација и функционисање система за заштиту и спасавање грађана и имовине – студија случаја Београд.....	26
Безбедносни аспекти релационе везе техничко-технолошких катастрофа са концептом одрживог развоја и еколошком одрживошћу.....	27

Корупција као констатни безбедносни ризик	28
„Професионали нехат“ – кривичноправни одговор на професионалне ризике.....	29
Безбедност деце и „amber alert“: перспектива интеграције система у рад полиције Републике Србије.....	30
Управљање ризиком приликом неконтролисаног ослобађања смеше гасовитих угљоводоника (UN 1965), у процесу манипулације	31
Одговорност за кривична дела учињена током катастрофа – изазови и недоумице	32
Да ли је отпор према вакцинацији питање националне безбедности?	33
Градови сунђери као решење за смањење ризика од поплава у урбаним срединама	34
Заштита критичних инфраструктура у новом геополитичком окружењу	35
Примена опште морфолошке анализе у систему обнове и помоћи на нивоу локалних заједница	36
Индикатори енергетске безбедности и енергетског сиромаштва у Републици Србији.....	37
Улога службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама	38
Крипто-валуте и анонимност, мит или реалност	39
Логистички изазови у медицинском снабдевању током пандемије Ковид-19	40
Правила УЕФА о безбедности на фудбалским утакмицама.....	41
Концепт „5 капитала“ – оквир за анализу отпорности критичне инфраструктуре	42
Адаптација јавног отвореног простора у Романијској улици на територији града Ниша на поплаве и суше применом принципа еколошког дизајна	43
Градска власт као провајдер урбане безбедности: мере заштите од елементарних непогода у Београду	44
Поједини аспекти законске новеле о тужилаштвима посебне надлежности	45
Безбедносна функција кривичног прва и превентивна парадигма у савременом дискурсу-критички приступ.....	46
Софтверски систем за управљање ризиком заснован на вештачкој интелигенцији	47
Циљани фишинг и машинско учење.....	48
Управљање „wicked” проблемима са аспекта урбане безбедности	49
Савремени изазови ванредног стања и Уставни суд Србије	50
Оснивање и почетак рада Пожарне чете Београдске Општине	51

Војни одговор на ванредне ситуације.....	52
Тајне лабораторије за производњу синтетичких дрога као безбедносни изазов за полицију	53
Улога Цркве у ванредним ситуацијама	54
Положај врховног заповедника оружаних снага у контексту савремених безбедносних ризика – упоредни преглед	55
Основни принципи пружања психолошке прве помоћи у ванредним ситуацијама	56
Реадмисија ирегуларних миграната – Очекивања и реалност.....	57
Хармонизација законодавних напора за заштиту критичне инфраструктуре у оквиру Европске уније и потенцијалних ефеката земаља кандидата	58
Здравствени кризни менаџмент – ревитализовати, адаптирати или реконцептуализовати?	59
Рањивост од природних хазарда – појам, улога и значај	60

ПРЕДГОВОР

Пред читаоцима се налази Зборник сажетака радова који ће бити саопштени на Другој меморијалној конференцији „Предраг Марић“, 20. марта 2023. године, у Капетан-Мишином здању.

Меморијалну конференцију заједнички организују Универзитет у Београду, Факултет безбедности Универзитета у Београду, Институт за међународну политику и привреду и Министарство унутрашњих послова Републике Србије, у знак сећања на прерано преминулог колегу Предрага Марића, генерала полиције, дугогодишњег помоћника министра унутрашњих послова, начелника Сектора за ванредне ситуације, докторанда, спољног сарадника и предавача Факултета безбедности, врхунског експерта и научника, који је читав радни век посветио изградњи, одржавању и унапређењу система заштите и спасавања и смањења ризика од катастрофа и дао изванредан стручни и научни допринос. Конференција је истовремено део реализације пројекта под називом *Management of New Security Risks – Reserach and Simulation Development (NEWSIMR&D)* (Управљање новим безбедносним ризицима – истраживање и развој симулација), Програм Идеје, број 7749151; који је одобрио и финансира Фонд за науку Републике Србије, 2022-2025. године.

Идеја покретача овог научног скупа је да Конференција постане место редовног сусрета и размене знања и искустава између академске заједнице, представника надлежних органа и служби, невладиног сектора и привреде. Обележавајући успомену на Предрага Марића – великана кризног менаџмента, настојимо да изградимо језгро окупљања научника, експерата и практичара и својеврсну платформу за развој и пласман иновативних идеја, проналазака, решења и пракси.

Програмски одбор Конференције снажно подстиче приврженост принципима интердисциплинарности, мултидисциплинарности и трансдисциплинарности, уважавајући комплексност и вишедимензионалност тематског оквира. На Конференцији ће, у складу са тим, бити изложено 52 рада, које потписује више од 70 признатих аутора из различитих научних области, од наука безбедности до техничко-технолошких, медицинских и правних наука, социологије и политикологије. Очекују се интензивне и плодне дискусије, приказ и анализа добре праксе и научених лекција и сучељавање теоретских становишта са практичним показатељима, али и здрава и зрела критика резултата практичног рада.

Зборник апстраката читаоцу пружа увид у тематску разноврсност и ширину приступа које карактеришу овај еминентни научни и стручни скуп. Представљени су проблеми и предмети истраживања, примењене научне методе, хипотетички оквир и резултати до којих су аутори дошли. Улога сажетака је да „заголицају“ машту и интелектуалну радозналост посвећене публике и пробуде интересовање за теме и резултате Конференције. Зборник коначних радова, који ће садржати саопштења аутора ће бити објављен након одржавања меморијала. У њему ће читаоци пронаћи комплетне налазе представљених истраживања и резултате научних анализа и дискусија. Верујемо да ће ваљана научна обрада сложених проблема бити инспирација за даља истраживања и наставак блиске сарадње и окупљања најбољих представника науке и струке.

У Београду,

Проф. др Младен Милошевић

Председник Организационог одбора Конференције

Милош Томић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Дејана Јовановић Поповић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Јасмина Гачић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Климатске промене као мултипликатор елементарних непогода

Као природан феномен климатске промене се могу посматрати као релативно уравнотежен однос неколико кључних елемената - првенствено температуре, падавина и ваздушних струјања. Међутим висок интензитет антропогених активности утиче на промену успостављене равнотеже при чему долази до појаве изненадних екстремних догађаја односно елементарних непогода (поплаве, клизишта, шумски пожари, суше, торнадо, цунами) са високим потенцијалом угрожавања низа штићених вредности. Управо се због негативних последица које елементарне непогоде проузрокују и не/активирања система заштите, у литератури све чешће користи термин природне катастрофе. Због своје сложености и високог степена фреквенције (у данашњим условима појављују се три пута чешће него пре 50 година) природне катастрофе које се доводе у везу са климатским променама, налазе се у фокусу истраживања многих организација на националном и међународном нивоу, а платформа за смањивање могућих последица на глобалном нивоу постављена је у стратешким документима која регулишу поменути проблематику (United Nations Framework Convention on Climate Change; Sendai Framework for DRR 2015-2030, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Agenda 2030) . Сходно томе, упозорења Међувладиног панела Уједињених нација за климатске промене (International Panel on Climate Change -IPCC) да ће ефекат климатских промена бити још неповољнији уколико се до 2030. године не смањи емисија угљен диоксида за 50% заправо показује да политика заштите животне средине многих држава није превентивно орјентисана тј. мере које се предузимају имају за циљ смањење већ насталих негативних последица. Штавише, ниски адаптивни капацитети пре свега неразвијених земаља или оних у развоју повећавају рањивост становништва на промену климатских услова што је нарочито изражено услед појаве елементарних непогода. Циљ овог рада јесте описивање динамике повезаности и каузалности климатских промена и елементарних непогода са посебним освртом на процес нарушавања природне равнотеже који настаје услед неконтролисаних људских активности. У раду је коришћена техника анализе садржаја докумената националних и међународних организација из области заштите животне средине и смањења ризика од катастрофа, као и анализа наратива кључних актера. Резултати овог истраживања показују да климатске промене директно утичу на интензитет и фреквентност елементарних непогода које даље проузрокују и мултиплицирају низ различитих негативних последица у свих аспектима друштвеног живота.

Кључне речи: климатске промене, елементарне непогоде, природне катастрофе, негативне последице.

Сања Станковић

Универзитетски клинички центар Србије; Универзитет у Крагујевцу - Факултет
медицинских наука

Милена Шантрић-Милићевић

Универзитет у Београду - Медицински факултет

Петар Булат

Универзитет у Београду - Медицински факултет; Институт за медицину рада Србије „Др
Драгомир Карајовић“

Транзиција ка зеленим лабораторијама и смањење безбедносних ризика по здравље људи и животну средину

Клиничко-биохемијске лабораторије су веома значајан и неизоставан део система здравствене заштите. Резултати лабораторијских анализа су саставни део дијагностичких путева и користе се у доношењу више од 70% клиничких одлука заснованих на доказима. Лабораторије се суочавају са притиском да повећају број захтева за лабораторијским одређивањима у свакодневној пракси, да скрате обртно време, трошећи све више ресурса. Сведоци смо да клиничко-биохемијске лабораторије троше десет пута више енергије него канцеларије доприносећи значајној емисији гасова стаклене баште, четири пута више воде и генеришу милијарде килограма отпада сваке године. Последице ових активности утичу на климатске промене, доприносећи повећању морбиитета и морталитета од различитих болести (око 25%), посебно у мање развијеним земљама. Суочене са новом реалношћу, лабораторије имају друштвену обавезу да смање њихов штетан утицај на животну средину, не угрожавајући продуктивност и клиничку извршеност. О актуелности укључивања одрживих пракси у свакодневну лабораторијску праксу и зеленој траанзиција указује и убрзана пролиферација активности у појединачним лабораторијама, у редовима произвођача опреме, реагенаса и потрошног материјала, професионалних удружења, као и измене међународног стандарда ISO:15189 за акредитацију медицинских лабораторија. У раду ће бити представљене неке од ових иницијатива, са посебним освртом на активности радне групе Европске федерације за клиничку хемију и лабораторијску медицину. Такође, биће презентовано како клиничке лабораторије могу да редукују њихов утицај на животну средину, активностима у четири кључне области: потрошња енергије, воде, коришћење штетних хемикалија и генерисање отпада. У раду ће бити описан и случај из праксе који показује како технолошка и организациона унапређења могу да допринесу „озелењавању“ лабораторије и смањењу безбедносних ризика по здравље људи и животну средину, доприносећи достизању циљева одрживог развоја Уједињених нација.

Кључне речи: клиничко-биохемијске лаборторије, зелене лабораторије, безбедност.

Дејан Вулетић

Универзитет одбране – Институт за стратегијска истраживања

Логистички и војни изазови у условима пандемије – студија случаја Covid-19

Људска цивилизација се у прошлости суочавала са бројним вирусима као што су Куга, Вариола, Ебола, Зика и други. Пандемије (глобалне епидемије) проглашене услед појаве одређених вируса имале су велики утицај на поједине земље и регионе. Пандемија која је засигурно највише обележила 21. век узрокована је појавом вируса COVID-19, крајем 2019. године. У чланку се анализирају различити аспекти (првенствено логистички и војни) кризе изазване пандемијом COVID-19. Логистика и њени процеси претрпели су велике и динамичне трансформације. Пандемију карактеришу, са аспекта логистике, одређена изнуђена решења и сналажење у новонасталој ситуацији. Проглашење пандемије утицало је на производне процесе и ланце снабдевања. Обезбеђивање ефикасног и несметаног функционисања глобалног ланца снабдевања показало се од суштинског значаја за националну безбедност и економску стабилност држава. Велике промене су се десиле у организацији транспорта и складиштењу ресурса. Појава COVID-19 довела је до убрзања технологија и процеса који још нису имплементирани или су били у фази тестирања као што су Интернет ствари (Internet of Things-IoT), Blockchaing, Cobots. Поред логистичких, економских и других негативних утицаја COVID-19, проглашење пандемије поставило је велике изазове за војску и реализацију њених задатака (извођење операција, обука, распоређивање, употреба војних јединица, итд.). Оружане снаге широм света биле су у великој мери укључене у реаговање на изазове и ризике услед појаве вируса COVID-19. Ангажовање и искоришћавање војних ресурса и потенцијала показали су се погодним за рани, брз и ефикасан одговор. Такође, Војска Србије је у складу са законским одредбама и ангажовању кроз своју трећу мисију у великој мери била укључена у пружању помоћи цивилним властима приликом одговора на изазове и ризике које је представљала појава вируса COVID-19.

Кључне речи: COVID-19, пандемија, логистика, војска.

Милош Миленковић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Никола Митровић

Криминалистичко-полицијски универзитет

Далибор Кекић

Криминалистичко-полицијски универзитет

Организациони модели институција за управљање ванредним ситуацијама у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије

Ванредне ситуације, проузроковане елементарним непогодама и техничко – технолошким несрећама, у последњих неколико година на просторима бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије узрокују обимне последице по становништво, економију, критичну инфраструктуру и животну средину. Институције у чијој је надлежности управљање ванредним ситуацијама, у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, налазе се у комплексним позицијама оптимизације организационог модела који ће бити ефикасан и ефективан у погледу заштите људи, материјалних и културних добара. Генерално, тренутно је присутна разноликост у погледу модела институционалног организовања управљања ванредним ситуацијама на просторима бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Неколико је примера институционалног утемељења у ресорним министарствима унутрашњих послова са карактеристикама линијско – штабног, дивизионог, матричног и хибридног организационог модела. Даље, у неким државама институције за управљање ванредним ситуацијама су независна владина тела са појединим снагама организованим на нивоу локалних самоуправа и примесама функционалног и дивизионог организационог модела. Такође, у једној од држава бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије управљање ванредним ситуацијама је у надлежности организационе јединице ресорног министарства одбране које се везује за линијски и линијско – штабни организациони модел. Истраживање у раду биће усмерено на анализу постојећих организационих модела институција за управљање ванредним ситуацијама у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Даље, један од циљева истраживања је представљање предности и недостатака организационих модела које користе институције за управљање ванредним ситуацијама на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Концепт управљања ванредним ситуацијама проузрокује низ новина након конкретних елементарних непогода и техничко – технолошких несрећа, попут земљотреса, поплава, шумских пожара, хемијских акцидента и др. Самим тим тешко је очекивати дефинисање јединственог организационог модела који би био применљив у свим државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Међутим, приказом предности и недостатака постојећих организационих модела истраживање ће се фокусирати на предлоге и сугестије за даља унапређења функционисања институција за управљање ванредним ситуацијама на просторима бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Кључне речи: управљање ванредним ситуацијама, институције, организациони модел, предности и недостаци.

Ненад Путник

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Сајбер остракизам – појам, карактеристике и последице

Остракизам је била политичка мера у античкој Атини којом су протеривани политички неистомишљеници на одређени временски период. Остракизам, дакле, није појава новијег датума. Она је дуго позната и у социјалној психологији, где означава искључивање и игнорисање појединца од стране мање или веће друштвене групе. Разлози остракције могу ићи од предрасуда до жеље да се неки појединац или друштвена група држе неприступачном за друге. Како се већина животних и радних активности, на крају XX и првој четвртини XXI века недвосмислено пренела и у виртуелни свет, тако су и многе негативне појаве пронашле свој пут да се испољавају и у сајбер сфери. Једна од њих јесте и остракизам који се у сајбер простору назива сајбер остракизам. Оно што ову појаву у виртуелном свету чини донекле другачијом од оне у реалном свету, јесте одговор жртве. Остраковани појединац, сакривен иза анонимности, лажног профила или софтверских мера заштите, на овај чин може одговорити агресивно (што је много ређе случај у физичком свету), а његове реакције могу нарушити психички и физички интегритет других људи. У раду ће бити описан феномен сајбер остракизма, психолошке последице које оставља на изопштеног појединца (од ускраћивања потреба за припадношћу и поштовањем, до фактора ризика за развој депресије), као и последичну појаву угрожавања безбедности појединца и друштвених група у физичком свету, услед испољавања агресије сајбер-остракованог појединца. У раду ће бити представљена и Теорија везаности, коју многи аутори узимају као адекватан и целисходан модел за објашњење одговора остраковане индивидуе.

Кључне речи: сајбер остракизам, агресија, депресија, безбедност, Теорија везаности.

Александра Вуловић

Универзитет у Крагујевцу - Факултет инжењерских наука

Примена симулација за моделирање аерозагађења

Током последњих неколико година, аерозагађење је постало једно од највећих проблема данашњице, како у свету тако и у Србији. Статистике које се објављују на годишњем нивоу указују на велику повезаност између загађења ваздуха и броја смрти. Загађење ваздуха представља глобални проблем, јер примесе које су присутне у ваздуху могу прећи велика растојања. Ваздух који удишемо, поред елемената који га сачињавају, садржи и до хиљаду различитих загађивача. Како би се пратило загађење ваздуха а са крајњим циљем да се оно смањи, користи се мониторинг ваздуха. На овај начин, кроз праћење промене параметара ваздуха, можемо доћи до значајних сазнања. Један од значајних параметара је концентрација аерополутаната у ваздуху које могу бити испод или изнад граничних вредности. Концентрације изнад дозвољених вредности које трају током одређеног временског периода могу довести до различитих здравствених тегоба. Постоји велики број модела који се могу користити за анализу и предвиђање степена загађења ваздуха, а самим тим и процену квалитета ваздуха. Да бисмо могли да предвидимо квалитет ваздуха, неопходно је да имамо информације о параметрима који су везани за локалне концентрације аерозагађивача али и за концентрације на удаљеним локацијама. Такође, временски услови имају велику улогу на транспорт загађујућих честица у ваздуху. Математички модели омогућавају симулацију емисије и транспорта загађења ваздуха. То је могуће кроз симулације просторне дистрибуције аерозагађивача. Поред овог типа модела, примену су нашли и метеоролошки модел као и статистички модели који се заснивају на класификацијама, регресионој анализи и примени неуронских мрежа. Могућност предвиђања нивоа загађења ваздуха, омогућава људима да се припреме за периоде већег загађења и да на тај начин смање штетно дејство на своје здравље. Веома је битно поменути да рано предвиђање, које можемо добити применом различитих модела, може позитивно утицати на успостављање одговарајућих процедура како би се смањили штетни утицаји аерозагађења.

Кључне речи: аерозагађење, математички модел, моделирање, симулације

Драгољуб Тодић

Институт за међународну политику и привреду

Климатске промене и нови безбедносни ризици: Између процена и (некохерентног) нормативног одређења

У уводном делу рада се указује на актуелност и значај климатских промена као безбедносног ризика и даје преглед нормативних основа деловања и сарадње држава у региону. При том се наглашавају сложеност, мултисекторски и мултидисциплинарни карактер климатских промена, као и значај примене мера прилагођавања на климатске промене, поред мера ублажавања. Даје се осврт и на извесне методолошке дилеме. У првом делу рада се анализирају кључни међународни уговори у области климатских промена (или од значаја за климатске промене) међу којима централни значај имају Оквирна конвенција УН о промени климе, Кјото протокол и Париски споразум о клими. Указује се и на друге релевантне међународних уговора мултилатералног карактера којима се регулише сарадња држава у области животне средине и ванредних ситуација. Наглашава се и значај билатералних споразума којима се прописују основе и модалитети сарадње држава у региону. Други део рада је посвећен унутрашњим прописима држава у региону. Анализирају се и унутрашњи прописи којима се регулише област климатских промена и ванредних ситуација у државама региона (Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина и Хрватска), а због чланства Хрватске у ЕУ указује се на кључне елементе политике ове организације у области климатских промена. Циљ рада је сагледавање и процена стања међународноправног и унутрашњеправног одговора на изазове климатских промена као безбедносног ризика са становишта заједничког деловања и унапређења сарадње држава региона. У раду се разматра став да постојећи међународноправни оквир којим се регулише област климатских промена не обезбеђује кохерентан одговор на сложене изазове климатских промена, а прописи четири државе карактерише (углавном) фракментацијски приступ овим питањима.

Кључне речи: климатске промене, безбедност, мере прилагођавања, животна средина, ванредне ситуације, међународно право, сарадња, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска, ЕУ.

Анастасија Мартиненко

Универзитет у Београду - Грађевински факултет

Драгана Марковић

Универзитет у Београду - Грађевински факултет

Ненад Бродић

Универзитет у Београду - Грађевински факултет

Коришћење UAV фотограметрије и ласерског скенирања из ваздуха (LiDAR) приликом праћења активности клизишта на Умци

Клизишта, као природне непогоде, егзистирају годинама, па у неком случајевима и више деценија. Због штетних последица које проузрокују, а како би се потенцијална опасност благовремено уочила и на време спречила, потребно је спроводити континуирани мониторинг активности клизишта. Овај рад приказује праћење активности клизишта Дубоко на Умци у периоду од годину дана (2018 – 2019). Коришћене су 2 технике прикупљања података – UAV фотограметрија и LiDAR ласерско скенирање из ваздуха. UAV системи беспилотних летелица омогућавају лаку примену при снимању мањих подручја уз приступачнију цену од конвенционалних фотограметријских система. Веома су корисни у неприступачним пределима, на пример приликом пожара, поплава или других природних непогода. Са друге стране, LiDAR систем се показао као јако користан код снимања терена обраслог густом вегетацијом. Како би се показало коришћење обе технологије, а и примена различитих програма за обраду података, клизиште је подељено на 2 дела – горњи и доњи део клизишта. Подаци за 2019. годину, за оба дела клизишта, су прикупљени уз помоћ UAV фотограметрије, као и за 2018. годину горњег дела клизишта, док су подаци о доњем делу клизишта за 2018. прикупљени LiDAR-ом. Активност клизишта је посматрана на 2 начина: кроз праћење висинског померања терена и детекцију померања објеката (хоризонтално померање). Детекција померања терена извршена је на основу генерисаних дигиталних модела терена, док је хоризонтално померање посматрано кроз генерисане ортофотое. У завршном делу рада на основу теоријских поставки и експерименталне реализације изведени су закључци у погледу примењивости UAV система као алтернативне фотограметријске платформе за снимање и ласерског скенирања из ваздуха у циљу праћења кретања клизишта.

Кључне речи: UAV, фотограметрија, клизиште, Умка, LiDAR.

Слађана Ђурић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Домети примене онлајн безбедносних алата у ванредним ситуацијама

Друштвене мреже се током претходне деценије све више користе као поуздан канал комуникације током ванредних ситуација као што су природне катастрофе, кризне ситуације проузроковане људским деловањем, епидемије итд. Оне не само да обезбеђују нове приступе информацијама, већ и значајно олакшавају њихову дистрибуцију. Нове комуникационе платформе не само да битно трансформишу начин на који особе погођене кризом допиру до јавности, већ и омогућују персонализован модел тражења помоћи.

Иако у принципу све друштвене мреже могу да буду корисни канали комуникације у кризним ситуацијама, неке од њих су у последњој деценији покренуле и посебне алате намењене успостављању социјалне комуникације у кризним ситуацијама. У раду се анализирају домети примене два безбедносна алата покренута од стране Facebook: Safety Check и Community Help, као и Google Person Finder. Функција Safety Check је уведена 2014. године са циљем да се корисницима Facebookа омогући да током кризних ситуација могу да означе свој безбедносни статус уколико је лоцирано њихово присуство у кризном подручју. Такво означавање статуса генерише обавештење које могу да виде сви пратиоци на мрежи. Током 2017. године Фејсбук је предузео и даље кораке на унапређењу ове услуге увођењем функције Community Help. Анализирајући понашање људи у претходним кризним ситуацијама, уочено је да постоји потреба да се веома брзо, већ током самог инцидента уколико је то могуће, а посебно када се он заврши, покрене алат који би помогао да они који то желе и могу понуде помоћ угроженима, а да погођена заједница може да искаже своје потребе за помоћи. Као и Safety Check, апликација Google Person Finder, намењена је повезивању људи који се налазе у области катастрофе са пријатељима и породицом широм света. Креирана је 2010. године као одговор на земљотрес у Хаитију. Реч је о апликацији отвореног кода која пружа огромну, отворену платформу за заједничко праћење извештаја о несталим особама. Имајући у виду циљеве који се остварују коришћењем ових функција, као и обим њихове примене можемо рећи да у ери све чешћих глобалних претњи изазваних како природним катастрофама, тако и различитим типовима протеста, терористичких аката, ови алати постају значајан део критичне инфраструктуре.

Кључне речи: друштвене мреже, ванредне ситуације, Safety Check, Community Help, Google Person Finder.

Игор Јовановић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Значај и улога команданата општинских и градских штабова за ванредне ситуације у смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама

У складу са начелом примарне улоге локалних заједница, јединице локалне самоуправе имају првенствену улогу у управљању ризиком од катастрофа, а градоначелници и председници општина као команданти локалних штабова за ванредне ситуације имају висок степен одговорности у заштити живота и здравља људи, материјалних и културних добара, као и животне средине. Спремност локалних самоуправа да благовремено, на одговарајући начин управљају ванредним ситуацијама и команданата штабова да руководе безбедносним организацијама задуженим за праћење активности на смањењу ризика од катастрофа, координацију и руковођење у ванредним ситуацијама, су од кључног значаја, јер је ову област потребно сагледати као део свеукупног, одрживог развоја заједнице. Састав штабова за ванредне ситуације у Републици Србији је усклађен са надлежностима. Иако у научним теоријама о безбедносним организацијама, командант (линијски менаџер) није у саставу штаба, у Републици Србији је командант у саставу штаба за ванредне ситуације. То се може објаснити потребом да се у ванредној ситуацији обезбеди синергија између стручности и носиоца власти, да се на ванредну ситуације не може посматрати као проблем надлежних служби већ је неопходно ангажовање шире друштвене заједнице, са руководећем улогом особе која је изабрана вољом народа (команданти општинских и градских штабова су по функцији председници општина и градоначелници). Формални ауторитет који имају наведени команданти обезбеђује и ангажовање потребних ресурса у ванредним ситуацијама на територији јединица локалне самоуправе, где је први организован одговор надлежног штаба од изузетне важности за даљи развој ванредне ситуације. Командант штаба за ванредне ситуације доноси коначну одлуку на темељу властитог просуђивања, а на основу предлога начелника и чланова штаба. Међутим, адекватне наредбе, закључци и препоруке могу се донети само уз помоћ јасне, непристрасне и темељне анализе свих чињеница и претпоставки које се односе на поједину ситуацију или ванредну ситуацију у целини. Системски приступ решавању проблема, а у зависности од појединих начина рада штаба, помаже у доношењу исправних одлука. Кључна улога команданта штаба се односи на састављање штаба, праћење и процењивање ситуације, усмеравање почетне дискусије у штабу, омогућавање ангажовање снага у ванредним ситуацијама и на крају доношење (формално потписивање и печатање) одлуке кроз наредбе, закључке и препоруке, засноване на релевантним чињеницама. Хипотетички оквир рада огледа се у параметрима структуре и то кроз поделу рада, груписање послова, делегирање ауторитета и успостављањем координације. Циљ рада се огледа у идентификацији, систематизацији и објашњењу основног значаја и улоге команданата општинских и градских штабова за ванредне ситуације у смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама и разматрању могућности за њихово унапређење.

Кључне речи: командант, штаб, ванредна ситуација, руковођење, локална самоуправа, ризик.

Иван Р. Димитријевић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Кризно комуницирање након земљотреса у Турској и Сирији: студија случаја Републике Србије

Кризно комуницирање током ванредних ситуација има за циљ да смањи неизвесности које катастрофални догађаји могу да узрокују. Кључни актери управљања ванредним ситуацијама, пре свега надлежне институције, комуницирају с јавношћу ради смањења тих неизвесности. Међутим, у неким ситуацијама и код јавности која није директно погођена кризним догађајем може се јавити осећај узнемирености и неизвесности. Тако је разорни земљотрес у Турској и Сирији створио не тако малу неизвесност код грађана Републике Србије, а разлози за то су како повезаност с тим регионом, тако и страх од могућег деловања сличних ризика повезаних са ванредним ситуацијама које не изазива човек. Земљотрес који је 6. фебруара 2023. године погодио југоисточни део Турске и северни део Сирије, однео је преко 50.000 људских живота и оставио иза себе преко 120.000 повређених и милион и по људи без крова над главом. Јачином од 7,8 степени по Рихтеровој скали, као и катастрофалним последицама које је изазвао, постао је један од најзначајнијих глобалних догађаја у 21. веку који је ујединио преко стотину држава света у потрази за лицима несталим у рушевинама, као и у пружању помоћи и подршке преживелима. Имајући у виду близину региона Југоисточне Европе, земљотрес који је погодио Турску и Сирију имао је посебан утицај на грађане држава на овом простору. Република Србија је у том смислу посебно повезана с Турском – од блиске политичке и привредне сарадње, преко не тако малог броја грађана чији чланови породице живе у Турској, чињеници да је реч о омиљеној туристичкој дестинацији последњих двадесет година. Додаћемо овде и саосећање са вишегодишњим страдањима у сукобима на територији Сирије. Такође, у региону су изражени и чести, али мање разорни земљотреси, као и друге ванредне ситуације које су сигурно утицале на то да емотивни однос грађана Србије према жртвама земљотреса у Турској и Сирији буде интензиван. Током две недеље од самог догађаја, јавност у Републици Србији била је стално изложена вестима из погођених подручја, које су се кретале од званичних саопштења надлежних институција, преко осврта стручњака на вероватноћу појављивања сличног земљотреса на овим просторима, савета грађанима како да се понашају уколико дође до земљотреса, све до различитих дезинформација и лажних вести везаних не само за земљотрес већ и за упућивање помоћи у регионе погођене овом несрећом. У овом истраживању ограниченог обима биће анализирано комуницирање с јавношћу кључних институција Републике Србије надлежних за управљање у ванредним ситуацијама – Владе Републике Србије, Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Републичког сеизмолошког завода, као и еминентних стручњака у овој области, и то преко електронских медија и друштвених мрежа. Временски оквир анализе комуникације одабраних институција обухвата период од 6. до 20. фебруара 2023. године, и овај временски захват биће анализиран кроз три фазе: иницијалну фазу прикупљања почетних информација о земљотресу у Турској и Сирији, фазу званичних објава надлежних државних институција Републике Србије, те фазу упућивања ватрогасно-спасилачких јединица у Турску и њиховог повратка у Србију.

Кључне речи: кризно комуницирање, земљотрес, медији, друштвене мреже, ванредне ситуације.

Далибор Ђукић

Универзитет у Београду - Правни факултет

Заштита слободе савести и вероисповести и нови безбедносни ризици

Слобода мисли, савести и вероисповести представља једно од основних људских права, које је зајемчено како универзалним, тако и регионалним инструментима заштите људских права. Слобода вероисповести има дуалну структуру: она обухвата како индивидуално право појединца да поседује верска уверења и да упражњава своју вероисповест, тако и колективна (а и корпоративна) права заједница које формирају припадници одређене вероисповести. За разлику од унутрашњег аспекта слободе вероисповести (*forum internum*) који ужива апсолутну заштиту, њен спољашњи или колективни аспект (*forum externum*) подложен је ограничењима. Јавни ред и безбедност спадају међу легитимне циљеве којима ограничења слободе вероисповести могу тежити. Међутим, пракса међународних судова показује да се неће свако позивање државе на заштиту националне и јавне безбедности сматрати неопходним у демократском друштву. У раду ће бити анализирано које мере су државе предузимале да би ограничиле деловање верских организација за које сматрају да угрожавају јавни ред, националну безбедност и њихов територијални интегритет. Неке од таквих мера су: одбијање регистрација и признавања правног субјективитета таквих организација, њихова дерегистрација, забрана окупљања и вршења верских обреда, спровођење полицијског надзора и претреса верских објеката. Посебно проблематично може да буде функционисање верских организација са центром у иностранству и забрана иностраним верским службеницима да уђу на територију одређене државе. Циљ рада је да се идентификују нови безбедносни ризици у области деловања верских организација, као и да се укаже да нови приступ заштити националне безбедности не би смео да доводи у питање достигнути ниво заштите слободе савести и вероисповести, као ни верски плурализам који је иманентан демократским друштвима.

Кључне речи: слобода вероисповести, јавна безбедност, безбедносни ризици, правни положај цркава и верских заједница.

Горан Ј. Мандић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Едукација и оспособљавање службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама - стање и перспективе

Досадашња искуства у ангажовању, односно, у обуци службеника обезбеђења указују на то да она није довољно, нарочито у практичном смислу, усмерена на поступање у ванредним ситуацијама. Како је у нашој држави први закон у области приватног обезбеђења донет 2013. године, не можемо сагледати искуства ангажовања ових лица у санирању последица поплава 2014. године. Са друге стране, инострана искуства показују да је овакво ангажовање могуће и штавише врло ефикасно. Два су могућа оправдања за неангажовање службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама која би се могла издвојити као главна – ангажовање није планирано позитивним правним прописима и службеници обезбеђења нису обучени за поступање у ванредним ситуацијама. Друго оправдање није у потпуности исправно користити имајући у виду званичан план обуке службеника обезбеђења. Дакле, свеобухватном едукацијом, обучавањем и оспособљавањем отклања се друго потенцијално оправдање, чиме се чини корак ближе фактичком ангажовању. Значајан сегмент свакако је и планирање сарадње надлежних субјеката у области приватног обезбеђења и ванредних ситуација – Одељења за послове приватног обезбеђења и детективске делатности у склопу Управе полиције и Сектора за ванредне ситуације, а потом и снага система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама. Едукацијом и оспособљавањем морала би се обезбедити и теоријска и практична обука, јер није непознато да овладавање теоријским знањем не значи нужно и адекватно и ефикасно поступање у реалним ситуацијама које захтевају ангажовање. Уз то, имајући у виду да, како у нашој земљи, тако и у другим земљама, извештај број службеника обезбеђења иза себе има радно искуство у органима или службама безбедности, код њих, као и код осталих службеника обезбеђења едукацијом треба обезбедити да сви они постану свесни, науче и прихвате своју улогу у систему управљања у ванредним ситуацијама. Резултат едукације требало би да буде активно ангажовање службеника обезбеђења у функцији заштите и спасавања у првом реду људи, а потом и добара, а у случају ванредних ситуација.

Кључне речи: едукација, оспособљавање, служба обезбеђења.

Горан Матић

Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података

Ивана Ребрача

Канцеларија Савета за националну безбедност и заштиту тајних података

Проблеми процене ризика у заштити критичне инфраструктуре Републике Србије

Познато је да критичну инфраструктуру чине ресурси чије би уништење, оштећење или прекид функционисања имали озбиљне последице на одржавање виталних друштвених функција, здравље, и задовољавање основних економских и социјалних потреба становништва. Сагласно томе, наш законодац критичну инфраструктуру схвата као системе, мреже, објекте или њихове делове, чији прекид функционисања може имати озбиљне последице на националну безбедност, здравље и животе људи, имовину, животну средину, безбедност грађана, економску стабилност, односно може угрозити функционисање Републике Србије у целини, док заштиту критичне инфраструктуре дефинише као заштиту у случају претњи и спречавање настанка последице њеног ометања или уништења. Најзад, процена ризика је свеобухватни процес идентификације, анализе и оцене ризика са аспекта вероватноће њиховог настанка и последица које би могли да изазову. Полазећи од тога, предмет овог рада биће актуелни проблеми процене ризика у овој области, укључујући и анализу правног оквира за одређивање, идентификацију и заштите критичне инфраструктуре. Такође ће бити указано на разлике између планова одбране и планских докумената везаних за ванредне ситуације. Посебно ће бити учињен критички осврт на менаџмент информацијама у процени ризика, а у контексту заштите критичне инфраструктуре у Републици Србији.

Кључне речи: критична инфраструктура, идентификација и заштита, процена ризика, ванредна ситуација, менаџмент информацијама, нормативно уређење, Република Србија

Дејан Радиновић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Међународна оперативна сарадња у одговору на катастрофе и хуманитарне кризе великих размера –случај земљотреса у Републици Турској и Сиријској Арапској Републици 2023. године

Основни циљ рада је приказ различитих модалитета одговора на захтеве за међународну хуманитарну помоћ, и изазова који прате међународну оперативну сарадњу са надлежним органима погођене земље и низом међународних актера, пре, током и по завршетку операција пружања хуманитарне помоћи. У фокусу анализе је комуникација и координација која прати поступак упућивања, транзита кроз друге земље, распоређивања и демобилизације специјалистичких тимова, као и активности везане за организацију прикупљања и упућивања хуманитарне помоћи у природи у угрожена подручја, у конкретном случају разорним земљотресом погођену Републику Турску и Сиријску Арапску Републику. Очекивани резултат рада је увид у активности оперативног нивоа које као национална контакт тачка у оквиру Механизма цивилне заштите Европске уније координира, и сходно надлежности, самостално, и на међуинституционалном нивоу, спроводи Сектор за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

Кључне речи: међународна оперативна сарадња, међународна хуманитарна помоћ, Механизам цивилне заштите ЕУ, Смернице ЕУ за подршку земље домаћина, билатерална сарадња.

Јасна Плавшић

Универзитет у Београду – Грађевински факултет

Јелена Ковачевић-Мајкић

Географски институт „Јован Цвијић“, САНУ

Наташа Ђокић

Двопер д.о.о. Београд

Препреке за унапређење заштите и смањења ризика од поплава на малим рекама у Србији и како их превазићи

Заштита од поплава и сродних непогода, као што су ерозија и клизишта, на сливовима мањих река у Србији најчешће је закомпликована поделом водотока на воде 1. и 2. реда и консеквентном поделом одговорности на републичка јавна водопривредна предузећа и на локалне самоуправе. Овакво законско решење доноси и низ других проблема који спречавају унапређење заштите од поплава и смањење потенцијалних ризика од њих. Имајући у виду да се ризици од поплава временом повећавају услед све већих вредности материјалних добара и климатских промена, у Србији је неопходан организовани друштвени одговор на бројне постојеће изазове. Савремени трендови у овој области заговарају примену холистичких приступа у заштити од поплава који поред смањења ризика од поплава као основног циља имају и друге циљеве заједнице као што је заштита животне средине и социо-економске користи, а уз примену тзв. природом инспирисаних решења и уз значајно активно учешће заинтересованих страна. У раду се приказују резултати анализе препрека за решавање проблема везаних за заштиту од поплава на примерима општине Крупањ и слива реке Ликодре, и општина Уб и Коцељева и слива реке Тамнаве која су спроведена у оквиру међународног пројекта RECONNECT из програма Н2020. Анализа је направљена на основу рада са заинтересованим странама током радионица и експертских интервјуа који су спроведени 2022. и 2023. године, из чега је проистекао широк спектар информација о локалној перцепцији институционалног и регулаторног оквира за заштиту од поплава. Кроз ово истраживање јасно су се искристалисали највећи изазови и препреке, који уједно указују и на правце њиховог решавања који су у раду истакнути.

Кључне речи: заштита од поплава, природом инспирисана решења, локалне заједнице.

Желимир Кешетовић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Кристина Радојевић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Прикази криза и катастрофа у информативним медијима

Информативни медији у које спадају штампани медији (дневне и недељне новине) и електронски медији (радио и телевизија), као и тзв. нови или дигитални медији (вебсајтови, подкасти, друштвене мреже, блогови и др.) представљају главно средство за преношење информација о кризама и катастрофама циљним јавностима од стране тела и агенција за кризно управљање, али и од других комуникатора (политичка опозиција, експерти, невладине организације и др.). Кризе и катастрофе су вести прве врсте и због њих ће се на лицу места кризног догађаја веома брзо (некад и пре актера надлежних за кризно управљање, али са другим циљем) наћи представници медија. Међутим медији не извештавају о свим, већ само о неким катастрофама, односно по одређеним критеријумима бирају, па у извесном смислу и стварају катастрофе. Такође не извештавају о свим, већ само о неким аспектима кризног догађаја. Поред општеважећих правила медијске професије и логике медијске продукције, начин медијског извештавања је донекле одређено друштвено политичким и културним контекстом у којем медији функционишу. У овом прегледном раду ће, на основу налаза најзначајних истраживања, бити детаљније објашњени обрасци новинарске селекције кризних догађаја, новинарска логика и начин на који се извештава о кризама и катастрофама у штампаним и електронским информативним медијима (преувеличавање трагедије/Дрезденски синдром, медијска халабука, сензационализам, митови о катастрофама, коришћење слика и визуелног материјала, "људске приче", третман жртава и др.). Презентираће се различити наративни обрасци који су повезани са фазама кризе/катастрофе и са чињеницом да су новинарима потребне различите врсте информација током сваке фазе кризе. Указаће се на најзначајније улоге које медији имају пре, током и након катастрофе, као и на најважније ефекте медијског извештавања о кризама и катастрофама.

Кључне речи: кризе, катастрофе, масовни медији, информативни медији.

Дарко Главаш

Секретаријат за посове одбране, ванредних ситуација и координацију Града Београда

Организација и функционисање система за заштиту и спасавање грађана и имовине – студија случаја Београд

Функционисање у ванредним ситуацијама представља једну од најосетљивијих и најизазовнијих тема сваке заједнице. Висок степен спремности и правовремено поступање и деловање у ванредним ситуацијама од велике су важности за смањење губитака људских живота и ублажавање материјалних и економских последица, као и за заштиту животне средине. Очување безбедности становништва и константан рад на унапређењу свих аспеката ове области треба да представља приоритет, како на државном нивоу, тако и на нивоу свих локалних самоуправа. Радом се на студији случаја града Београда, који је и предводник у овој области, анализирају досадашњи домети и искуства, који су од изузетног значаја за подизање нивоа безбедности у Републици Србији. Ово је условљено специфичношћу града Београда као јединице локалне самоуправе, његовим географским, хидрографским и метеоролошко-климатским, као и демографским карактеристикама, нарочито имајући у виду константно ширење града, повећање броја становника и миграције. Циљ рада јесте да прикаже тренутно стање у коме се налази сектор ванредних ситуација и цивилне заштите у граду Београду, степен имплементације одобрених пројеката, као и планове, стратегије и правце за даље унапређење ове области ка којима локална самоуправа треба да буде усмерена. Посебан акценат у раду ставља се на пројекат Система за обавештавање и јавно узбуњивање становништва на територији града Београда и изградњу Ситуационог центра у Београду, као и на формирање јединица цивилне заштите опште намене, рад добровољних ватрогасних друштава, опремање и обучавање постојећих кадрова и стварање услова за ангажовање нових. Такође, у раду је указано и на основне проблеме у овој области, имајући у виду то да је у неколико претходних деценија ова област у великој мери била запостављена, а несумњиво је да је ово веома важна област националног суверенитета и друштвене стабилности.

Кључне речи: систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, штаб за ванредне ситуације, град Београд, јединице локалне самоуправе, ситуациони центар, систем узбуњивања, цивилна заштита, добровољна ватрогасна друштва.

Милош Тошовић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Безбедносни аспекти релационе везе техничко-технолошких катастрофа са концептом одрживог развоја и еколошком одрживошћу

Савремене техничко-технолошке производне и друге процесе карактерише висок степен процесне сложености, са великим бројем различитих производних и технолошких параметара, који захтевају одређени степен производног и безбедносног праћења и контроле. Овакви технолошки сложени процеси и поступци, који су под управљањем човека, могу кренути у неочекиваном и нежељеном правцу и смеру и довести до техничко-технолошких катастрофа, понекада са великим последицама. Савремени безбедносни приступ налаже обавезу дефинисања и процене ризика оваквих догађаја, како би се исти превентивно спречили, а у случају евентуалног испољавања последице по људство, производна и материјална добра минимизирале, уз обавезно поступање по принципима кризног менаџмента. Предметни догађаји са безбедносног и савременог аналитичког аспекта имају посебну релациону везу за обавезујућим концептом одрживог развоја, базираног на уравнотежењу економске, друштвене и нарочито еколошке компоненте одрживости. Основни циљ овог рада је да прелиминарно анализира и прикаже релационе безбедносне аспекте везе, с једне стране, потенцијалних техничко-технолошких катастрофа и, с друге стране, комплексног тематског троугла базираног на економском, друштвеном и еколошком стубу одрживости на локалном, регионалном и ширем подручју. У методолошкој обради и предметном истраживању полази се од потреба савременог нивоа безбедности и процена ризика, који прати сложене техничко-технолошке процесе и анализира релациона веза са економском, друштвеном и нарочито еколошком компонентом одрживости. Иако се примарно има у виду економска потреба остваривања одређених привредних и производних активности, са одговарајућим облицима материјалне производње и стварања одређених новчаних и финансијских средстава, уз обавезно узимање у обзир и потребе друштвеног развоја и задовољења животних и производних потреба становника на одређеним просторима, у савременим безбедносним условима приоритетан значај има безбедносни утицај техничко-технолошких катастрофа на еколошку компоненту одрживости и обезбеђења вишег степена еколошке безбедности и еколошке одрживости на предметном подручју.

Кључне речи: релациона веза, техничко-технолошке катастрофе, концепт одрживог развоја, еколошка компонента одрживости.

Божидар Бановић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Корупција као констатни безбедносни ризик

Феномен корупције представља предмет разматрања, истраживања и дискусија, како научне и стручне, тако лаичке јавности. Научна и стручна јавност бави се дефинисањем корупције, идентификовањем и класификацијом њених појавних облика, утврђивањем њене заступљености и распрострањености у појединим областима друштвеног живота, проналажењем најефикаснијих модела, метода и средстава за спречавање и сузбијање корупције. Лаичка јавност бави се, углавном, личном и колективном перцепцијом корупције, док мањи или већи део целокупне популације активно учествује у коруптивној делатности. Значајан део коруптивних активности инкриминисан је као кривично дело, док је један део предмет регулсања етичких кодекса. Такве активности могуће је делимично квантификовати. Препреку томе представља чињеница да значајан део коруптивних активности спада у категорију консесуалних деликата, односно „деликата без жртве“, што онемогућава или знатно отежава њихово откривање и обухватање службеним евиденцијама. Тиме је прецизније мерење распрострањености корупције у великој мери отежано, па смо препуштени мерењу корупције на основу перцепције, личног искуства и медијског представљања, упркос општепознатим ограничењима оваквог методолошког поступка. Корупција је пратећа активност већине појава која се данас идентификују као безбедносни ризици, са функцијом ограничавања или спречавања институционалне реакције на поменуте ризике. Истовремено, корупција је, сама по себи, ризик по безбедност, односно негативно утиче на политичке, војне, социјалне, економске и еколошке основе безбедности. На крају, корупција унутар сектора безбедности, односно државних органа и организација који га чине, угрожава његово законито и правилно функционисање, чиме се ствара погодан амбијент за ширење корупције у осталим областима друштвеног живота или „зачарани круг корупције“. У овом раду биће критички анализирани стратешки, нормативни и институционални оквир за спречавање и сузбијање корупције у Србији, са освртом на међународне стандарде и праксу, те предложена решења која би требало да допринесу ефикаснијој друштвеној реакцији на овај безбедносни ризик.

Кључне речи: корупција, интегритет, безбедност, безбедносни ризик, криминал.

Јована Бановић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

„Професионални нехат“ – кривичноправни одговор на професионалне ризике

Полазећи од тога да савремено друштво карактерише динамичан научни, технички, технолошки и индустријски развој, неминовно је поставити питање: како одговорити на ризике које општа корисност таквих делатности носи? Иако се важни задаци попут процене и смањивања ризика одређеног деловања могу решавати у ранијим фазама предузимања радњи унутар појединих области, не може се занемарити ни могућност наступања нешто озбиљнијих последица које ипак завређују кривичноправно реаговање. Према томе, размотрићемо концепцију нехатне одговорности у кривичном праву у вези са појединим „општекорисним“ професијама попут медицине, грађевине и саобраћаја. Ово посебно у домену новијих тенденција и нешто модернијих приступа у схватању професионалне одговорности какви су процена ризика, вероватноћа и предвидљивост наступања последице, економски ефекти таквих деловања..., разумевајући их унутар граница важећих кривичноправних одредаба. Упркос томе што се питања ризика које ове делатности инхерентно носе и негативних консеквенци насталих њиховим предузимањем могу регулисати и неким блажим средствима као што је заштита уговорним, дисциплинским или прекршајним нормама, важан аспект, мада изузетан, представља и кривичноправна реакција. Професионални нехат је препознат као средство које доприноси, како бољем разумевању суштине одговорности за недозвољене исходе настале унутар поменутих делатности, тако и као ефикасан механизам реаговања на противправна понашања (репресивно или превентивно).

Кључне речи: професионални нехат, ризик, медицина, грађевина, саобраћај.

Лазар Стојановић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Безбедност деце и „amber alert“: перспектива интеграције система у рад полиције Републике Србије

Појачано угрожавање безбедности деце иницира потребу за мултидисциплинарним приступом у коме ће комплетно друштво узети учешће. Позитивне праксе националних држава упућују на „Amber Alert“ систем. Његов механизам подразумева информисање јавности, путем многих канала комуникације на територији читаве државе, о нестанку детета и појединостима од значаја за идентификацију попут места где је дете нестало, где је последњи пут виђено, изгледу као и информације коме се обратити у случају препознавања. Систем се први пут појављује крајем прошлог века на тлу Сједињених Америчких Држава, док у годинама након тога прелази преко Атлантика и постаје интегрални део многих европских система. Циљ рада је поступно представљање „Amber Alert“ система о коме је јавност недовољно информисана. Указује се на историју система и његову високу ефикасност приликом отмице детета. Дефинишу се могућности његове примене, у погледу услова који морају бити испуњени за активацију система „Amber Alert“, као и етапе кроз које се пролази. Представљају се најзначајније методе као и обавезе шире јавности у погледу друштвене одговорности. Битно је указати да, иако полиција заузима значајну позицију у читавом процесу, „Amber Alert“ захтева подршку читавог друштва и управо од њега очекује значајне информације. Посебан део рада посвећен је анализи перспективе интеграције „Amber Alert“ система у рад полиције Републике Србије, будући да ово питање представља предмет дебате шире јавности. Анализирају се капацитети српске полиције и сагледавају реалне могућности друштва за примену овог модела. Истичу се бенефити система и значај професионалних организација. Финално, акцентуализује се питање и његов значај из угла наука безбедности.

Кључне речи: безбедност деце, „Amber Alert“ систем, полиција, јавност, Република Србија.

Момчило Матијашевић

НИС а.д. Нови Сад

Јовица Бојиновић

НИС а.д. Нови Сад

Управљање ризиком приликом неконтролисаног ослобађања смеше гасовитих угљоводоника (UN 1965), у процесу манипулације

Предмет овог рада је анализа ризика повезаних са манипулативним процесом пријема течног нафтног гаса из ауто-цистерне у подземни складишни простор бензинске пумпе. Због брзог ширења градских општина, многе бензинске пумпе су окружене стамбеним насељима, паркинзима, магацинским просторима, налазе се уз јавну саобраћајницу..итд. Да би се одржао ланац снабдевања и потребе становништва, број пуњења подземних резервоара из ауто-цистерне за транспорт течног нафтног гаса, се повећао. Ауто-цистерне за транспорт течног нафтног гаса су предмет посебних мера контроле од стране акредитованих лабораторија, а особље које се бави манипулацијом (рачунајући и возача), морају имати адекватну обуку у руковању са опасном робом. У овом сценарију, нагло и неконтролисано испуштање течног нафтног гаса током манипулативног процеса истовара из ауто-цистерне, довело је до испуштања веће количине течног нафтног гаса (19 тона) у атмосферу, што проузрокује одређене ризике са могућим различитим последицама. У раду је анализирана вероватноћа догађаја, могуће зоне опасности на бензинској пумпи као и окружење и објекти у непосредној близини места удеса. У изради модела коришћен је алат ALOHA.

Кључне речи: Ризик, манипулативни процес, течни нафтни гас, ауто-цистерна, бензинска пумпа, обука, опасност, вероватноћа настанка догађаја.

Младен М. Милошевић

Универзитет у Београду – Факултет безбедности

Одговорност за кривична дела учињена током катастрофа – изазови и недоумице

Елементарне непогоде, техничко-тенолошке несреће и други удеси неумољиво погађају савремено човечанство. И поред оствареног напретка, човек није у стању да у потпуности контролише настанак и ескалацију катастрофа, већ је приморан да се суочава са њиховим последицама. Скорашња горка искуства са епидемијама, земљотресима, поплавама, терористичким нападима, хемијским акцидентима, пожарима, експлозијама и сличним догађајима изазивају страх и узнемиреност али нас и подсећају да су заједништво, солидарност и узајамна подршка једини начин да се супротставимо изазовима ванредних ситуација. Међутим, стварност показује да немали број лица користи удесе ради вршења кривичних дела. Такође, појединци одбијају да учествују у пружању помоћи угроженима или чак излажу себе и друге додатној опасности неодговорним и немарним поступањем. Осим наведеног, поставља се и питање одговорности учесника у процесу заштите и спасавања. Припадници ватрогасно-спасилачких, али и других полицијских и војних јединица (које се ангажују у случају потребе); јединица цивилне заштите; добровољних ватрогасних друштава, Црвеног крста, Горске службе спасавања и сличних организација; као и лица из страних спасилачких мисија и остали професионалци односно обучени актери, носе посебну одговорност за донете одлуке (уколико су правно или фактички у позицији да команудују операцијама) или предузете мере, од чије адекватности често зависе људски животи. Циљ овог рада је да представи најважније правне изазове и недоумице у погледу уређивања одговорности за кривична дела током катастрофа. Аутор ће сумарно приказати инкриминације којима се санкционишу одређена друштвено опасна понашања учињена за време удеса, а затим се позабавити проблемом утврђивања одговорности за дела учињена током спровођења спасилачких акција, уз посебан осврт на кривичноправне институте професионалног нехата и крајње нужде.

Кључне речи: одговорност за кривична дела, катастрофе, ванредне ситуације, професионални нехат, крајња нужда.

Да ли је отпор према вакцинацији питање националне безбедности?

Јавно здравље сматра се основом економске моћи и друштвеног развоја, а самим тим и значајним елементом националне безбедности. Као један од значајних механизма у очувању јавног здравља издваја се вакцина, што се може илустровати податком да се вакцинацијом сваке године спречи 2.3 милиона смртних случајева. Стога је отпор према вакцинацији 2019. године од стране Светске здравствене организације увршћен у првих десет претњи јавном здрављу. Ако отпор према вакцинацији представља претњу јавном здрављу, неминовно се поставља питање да ли онда тај исти отпор представља претњу и националној безбедности, ако имамо у виду значај јавног здравља за њено очување? Док у научној и стручној литератури постоји обиље радова и истраживања који указују на везу између јавног здравља, заразних болести и националне безбедности, радови и истраживања о вези отпора према вакцинацији и националне безбедности су јако оскудна. Поједина истраживања показала су да је отпор према вакцинацији против Ковида-19 у САД угрозио националну безбедност у више домена. Имао је негативан утицај на економију и образовање, утицао је на продубљивање друштвених разлика, повећање политичких тензија, као и повећање ризика од епидемија других заразних болести које се могу спречити вакцинацијом. Стога је закључено да се морамо суочити са реалношћу да је отпор према вакцинацији питање од изузетног значаја за националну безбедност. Будући да се наведено истраживање односи на САД, поставља се питање да ли је наведена реалност универзална; да ли је она важи и за Републику Србију? Односно, да ли је отпор према вакцинацији питање националне безбедности Републике Србије? У овом прегледном раду кроз анализу могућег утицаја отпора према вакцинацији против Ковида-19 на економију и образовање, осетљиве групе, политичке тензије и повећање ризика од епидемија других заразних болести које се могу спречити вакцинацијом, посебно малих богиња, покушаћу да пружим одговор на постављено питање.

Кључне речи: отпор према вакцинацији, Ковид-19, национална безбедност, секуритизација здравља

Филип Стојановић

Иновациони центар Факултета безбедности

Градови сунђери као решење за смањење ризика од поплава у урбаним срединама

Континуирани раст урбанизације, односно повећан број становника у градовима захтева (не)планско ширење градова, прилагођавање постојеће инфраструктуре потребама већег броја становника, али и суочавање са различитим природним катастрофама које на специфичан начин погађају урбане средине. Услед неадекватног просторног планирања, градови постају знатно рањивији и све мање отпорни на поједине природне катастрофе. Како би се прилагодили новим околностима, пренасељености и климатским променама праћених загађењем ваздуха, топлотним таласима и поплавама, доносиоци одлука у градовима као провајдери безбедности принуђени су да предузимају најразличитије превентивне и реактивне механизме за одговор на безбедносне ризике урбаних средина. Поједини градови су, стога, у протеклих десет година радили на развијању и имплементацији модела тзв. "градова сунђера" (енгл. sponge city) како би одговорили изазовима урбане безбедности. Овај модел подразумева еколошко урбано планирање, односно преуређење урбаног подручја са фокусом на зеленој инфраструктури у циљу смањења негативних ефеката поплава. Циљ рада јесте остваривање увида у досадашњу истраживачку праксу којом се тематизује веза између безбедносних проблема урбаних средина и конкретних активности провајдера безбедности предузетих у циљу њиховог решавања. Конкретније, полазећи од идеје урбане безбедности, односно начина објашњавања специфичних безбедносних проблема урбаних средина, у раду је приказан концепт "града сунђера" као модела за одговор на урбане поплаве, са освртом на већ имплементирани пројекте у неколико светских градова. Имајући у виду да се ради о прегледном раду, коришћене су две истраживачке технике својствене квалитативним истраживањима – преглед литературе, односно доступне стручне и академске грађе о идеји градова сунђера те студија случаја, где су приказани конкретни имплементирани пројекти.

Кључне речи: град сунђер, урбана безбедност, поплаве, зелена инфраструктура, смањење ризика од катастрофа.

Зоран Драгишић

Универзитет у Београду – Факултет безбедности

Заштита критичних инфраструктура у новом геополитичком окружењу

Агресија Русије на Украјину, која је отпочела 24. фебруара 2022. године, створила је ново геополитичко окружење, које је има веома негативан одраз на политичке, безбедносне, економске, финансијске и енергетске прилике у Европи. Поремећаји који су настали у снабдевању енергентима на почетку рата, озбиљно су пореметили привредне и финансијске токове. Објекти критичне инфраструктуре у Украјини били су мета руских напада од самог почетка агресије и претрпели су озбиљна оштећења, која су се неповољно одразила на целокупну европску енергетску стабилност. Рат у Украјини је добио све одлике посредничког рата у који се укључило преко педесет држава кроз директну војну и финансијску помоћ Украјини. Већина тих држава налазе се на тлу Европе и деле исте безбедносне проблеме. Нема сумње да ће се криза која је настала ратом у Украјини озбиљно одразити на безбедност свих критичних инфраструктура. Основни циљ овог рада је да се испита утицај нових геополитичких околности на угроженост критичних инфраструктура у Европи, као и да се анализира адекватност постојећих правних и безбедносних решења у новом безбедносном амбијенту.

Кључне речи: геополитика, рат у Украјини, критичне инфраструктуре.

Ивица Ђорђевић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Озрен Цигурски

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Примена опште морфолошке анализе у систему обнове и помоћи на нивоу локалних заједница

Успешно управљање системом обнове и помоћи због његове комплексности захтева мултидисциплинарни приступ. Ниво локалне самоуправе је само на први поглед једноставнији за анализу и припрему система за реаговање у условима ванредних ситуација. Међутим, управо се на том нивоу манифестују све везе и односи унутар система управљања ванредним ситуацијама. У раду предлагемо методологију засновану на морфолошкој анализи (General Morphological Analysis – GMA) свеукупног простора одлучивања у ванредним ситуацијама. GMA методологија може да подигне ниво ефикасности у доношењу одлука од значаја за управљање системом обнове и помоћи с обзиром да методологија омогућава холистички приступ факторима који утичу на функционисање система и узима у обзир социо-економски контекст и системска решења. GMA методологија је погодна за структурирање и истраживање укупног скупа могућих односа или конфигурација садржаних у вишедимензионалним комплексним проблемима који се обично не могу квантификовати. GMA приступ се заснива на идентификацији и дефинисању димензија комплексног проблема који се истражује, што укључује организационе, политичке, техничке, финансијске и управљачке ресурсе. За сваку димензију, дефинише се скуп вредности/параметара, који представљају могућа релевантна стања, услове или индикаторе. Испитивање свих могућих конфигурација између димензија и вредности који могу бити примењени за управљање, обично превазилазе неколико стотина хиљада могућих комбинација, тј. сценарија управљања. У сврху смањења укупног скупа могућих конфигурација примењује се процена унакрсне конзистентности, где се све вредности параметара у димензијама упоређују једна са другом, у паровима. При томе се показује да су велики број ових парова међусобно некомпатибилни, тј. да немају реалног значаја. На овај начин добија се решење које од могућих више стотина хиљада комбинација сводимо на свега неколико десетина сценарија који имају реалну основу за примену. У раду је примена GMA методологије приказана на Систему обнове и помоћи у локалним заједницама како би се дошло до најзначајнијих односа унутар дефинисаног простора управљања у ванредним ситуацијама.

Кључне речи: Морфолошка анализа, локална заједница, ванредне ситуације, Систем обнове и помоћи.

Милица Савић

Универзитет у Београду – Грађевински факултет

Зорана Петојевић

Универзитет у Београду – Грађевински факултет

Ненад Иванишевић

Универзитет у Београду – Грађевински факултет

Индикатори енергетске безбедности и енергетског сиромаштва у Републици Србији

После индустријске и дигиталне стигла је нова глобална револуција, енергетска. Пораст и развој становништва условио је константан раст потребе за енергетским ресурсима са тенденцијом даљег раста, јер је развој друштва без експлоатације и потрошње енергетских ресурса незамислив. Значај енергетских ресурса огледа се у томе што су од давнина вођени ратови због енергената, са циљем обезбеђења енергетске безбедности земаља који су актери. Концепт безбедности је у односу на прошлост, проширио своје значење са почетног војног аспекта на остале аспекте и тиме постао вишедимензионални појам. Један од аспеката безбедности једне земље чини енергетска безбедност која представља комплексно социјално, политичко, економско, финансијско и техничко питање при чему је енергетска безбедност за кратко време постала један од главних приоритета за развој земље и кључни фактор за борбу против енергетског сиромаштва. Република Србија у погледу енергетске безбедности припада земљама које зависе од увоза енергената, што за последицу има активну борбу у превенцији енергетског сиромаштва и повећање енергетске безбедности као једног од стратешких циљева наше државе. Циљ овог рада је да укаже на актуелне проблеме и изазове са којима се цео свет бори; минимизацију енергетског сиромаштва и обезбеђење енергетске безбедности, који су у годинама за нама које су обележене јаким потресима као што су пандемија вируса Ковид-19 и рат у Украјни, ескалирали, остављајући значајне последице на све сфере живота и привреде целокупног светског друштва. Република Србија није изузета из овога. У овом раду ће бити дефинисани појмови енергетске безбедности, енергетског сиромаштва, њихови индикатори и биће приказане добре праксе у борби против енергетског сиромаштва и повећању енергетске безбедности, како у Србији тако и другим државама. У раду ће бити дат предлог потенцијалних мера и индикатора који могу бити уведени у Републици Србији. Сем поменутог, рад има за циљ и подизање свести популације која представља битан чинилац на путу подизања енергетске безбедности и смањења енергетског сиромаштва.

Кључне речи: безбедност, енергетска безбедност, енергетско сиромаштво, енергенти, Република Србија.

Јана Марковић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Улога службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама

Сведоци смо све учесталијих појава хидролошког, метеоролошког, геолошког или биолошког порекла чији су интензитет и размере такве да проузрокују штетне последице по живот и здравље људи, њихово окружење и животну средину. Док један део таквих појава не карактерише велики степен озбиљности последица, те не ремети свакодневно функционисање грађана и државе, други део има приметан утицај на живот и рад становника погођеног подручја или више њих, и због свог интензитета и последица захтева ангажовање додатних ресурса. Такве појаве у свом испољавању уводе једну заједницу у стање које је супротно оном редовном. Последњих деценија, приметна је експанзија приватне безбедности, са све већим бројем ангажованих службеника обезбеђења чији је рад сада већ добрано институционализован. Уз то, приметна је све већа ангажованост службеника обезбеђења на пословима који су некада били под искључивом јурисдикцијом државе преко полиције и њених службеника. С тим у вези, све се више апострофира сарадња у сектору безбедности између ових ентитета. У раду се полази од претпоставке да адекватно обучени и оспособљени службеници обезбеђења могу да пруже адекватан одговор на несреће различитог типа и тиме себе учини вредним ресурсом у савладавању ванредне ситуације. Додато, из то разлога, на држави је да препозна могућности и предузме кораке, на стратешком, оперативном и тактичком плану, потребне за обухватно и систематично ангажовање службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама. Први корак свакако је редефинисање највиших докумената, стратегије националне безбедности и закона у области приватног обезбеђења и ванредних ситуација. Циљ рада је сагледати инострана искуства у ангажовању службеника обезбеђења у ванредним ситуацијама и понудити основ за даље разматрање и вођење конструктивне расправе о увођењу ове новине у теорију и праксу у нашој земљи.

Кључне речи: ванредне ситуације, приватно обезбеђење, службеници обезбеђења.

Звонимир Ивановић

Криминалистичко-полицијски универзитет

Крипто-валуте и анонимност, мит или реалност

Наша реалност је да огромна количина људи данас тргује са крипто-валутама. Сваког дана у сваком моменту трговина овом врстом валута све више узима маха. Непознанице које се јављају у току рада са оваквим монетама нису ни налик непознаницама које су уобичајене у случајевима фијат валутама, а све наравно кривицом специфичности блокчејн технологија. У раду покушавамо да прикажемо неке од значајних разлика и сличности са фијат валутама и укажемо на недостатке одређених митова у вези са анонимношћу код коришћења крипто-валута, конкретно код биткоин валуте. Анализа коју смо спровели у раду полази првенствено од анализе онога шта је основа крипто-валута нпр. право на приватност и право да се буде заборављен па преко одређених инструмената који се користе у трговини крипто-валутама, остваривању и реализацији трансакција, блокчејн технологије, као и специфичности које настају у експлоатацији блокчејн технологије, а које омогућавају како привид анонимности тако и раскринкавање таквог мита. У овом раду приказаћемо методе које се користе у анализи трансакција у пулу крипто-валутних трансакција и адреса које се том приликом користе, генерално под насловом крипто имовине, у циљу праћења токова новца, као и методе за даљу идентификацију корисника крипто-валутних трансакција. Полиције и други актери у овим областима су изузетно заинтересовани у методима анализе блокчејн технологија и трансакција крипто-валута у циљу идентификације актера у том пољу. За постизање резултата овде је од интереса да анализа и праћење трансакција буду прецизне и постижу константан резултат. Овај рад представља један од пионирски подухвата у овој области на нашем простору, чиме је посебно и значајна одговорност на публикацији која представља један од првих корака у разумевању и расветљавању копрена које се око крипто-валута развијају.

Кључне речи: крипто-валуте, праћење трансакција, блокчејн, криминалистичка анализа трансакција криптоимовине, крипто имовина.

Драган Ерић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Никола Жунић

Милшпед доо Београд

Логистички изазови у медицинском снабдевању током пандемије Ковид-19

За разлику од других природних и вештачких катастрофа, пандемија Ковид-19 није утицала само на локалне ланце снабдевања, него је дубоко погодила глобалне ланце снабдевања у свим фазама. У међународној логистици поморских, ваздушних и копнених рута, дошло је до кашњења, одлагања, отказивања и опструкција услед великих ограничења путовања, затварања граница и недостатка расположиве радне снаге. Почетком пандемије, анализа понуде и тражње у медицинском сектору је показала глобални недостатак заштитне опреме - медицинских маски, рукавица, мантила, скафандера, заштитних наочара, али и медицинских уређаја – у првом реду апарата за механичку вентилацију плућа (респиратори), чија је потражња у 2020.год. била више него троструко већа у односу на 2019.год. Повећање глобалне тражње није вођено само случајевима Ковид-19, већ и дезинформацијама, лажним вестима, паничном куповином и гомилањем производа. Драматичан пораст тражње за лично заштитном опремом довео је до кашњења од 4-6 месеци у испуњавању поруџбина. Наведене чињенице су захтевале примену мера кризног менаџмента, са циљем обезбеђивања довољних количина медицинске опреме за здравствене раднике, који су били у првим редовима борбе против вируса Ковид-19. Истина је да је пандемија неким створила могућности, другима изазове, а трећима крах здравственог система. За многе лидере ЕУ, највеће разочарење у актуелној кризи била је неспособност да се у кратком временском року обезбеди производња или увоз потребних медицинских средстава. Стратегија Републике Србије се показала прилично ефикасном у обезбеђивању и дистрибуцији потребних количина медицинске опреме током пандемије. У раду ће бити идентификовани поремећаји у глобалним ланцима снабдевања, и мере које су примењене за ублажавање последица тих поремећаја, управљање ризицима у условима неизвесности, као и конкретне препоруке по питању отпорности и оптимизације медицинског снабдевања у условима пандемије.

Кључне речи: логистика, ланци снабдевања, медицинско снабдевање, пандемија, управљање ризицима.

Милош Станић

Институт за упоредно право

Мирослав Ђорђевић

Институт за упоредно право

Правила УЕФА о безбедности на фудбалским утакмицама

За фудбал се често каже да је „најважнија споредна ствар на свету“. Многи сматрају да је у питању само игра. Ипак, сведоци смо да нам његов развој указује да фудбал ниту је више само „споредна ствар“, нити је само игра. Изузимајући емотивну компоненту, која у себи носи понос неке групе и на крају крајева, целе нације, фудбал у себи садржи и изражену економску вредност. Наиме, он је у данашње време постао брзорастућа привредна активност, која осим разоноде, доноси велики број радних места, те респектабилне приходе државном буџету. Имајући то у виду, императив је омогућавање да се фудбалске утакмице одвијају у једној апсолутно безбедној средини, без обзира на број гледалаца на њима. Другм речима, он је све више породична разонода, те следствено томе је гледаоцима неопходно обезбедити комплетан угођај. Разуме се, на феномен насиља на фудбалским стадионима, пре свега, реагује држава својим правним поретком. Ипак, у овом раду, аутори посвећују пажњу низу прописа, који се могу и гледати као некакви „предуслови“, „превентива“ који се морају испунити, а како би се постигао циљ, безбедност на и око стадиона. Њиховим испуњавањем се на најмању меру своди потреба државе да реагује. То су правила УЕФА о безбедности на фудбалским утакмицама. Аутори примећују да се у нашој литератури није пружала довољна пажња овом систему правних прописа, те у раду упознају јавност са њима. Намера аутора је да на овај начин, осим у пружању научног доприноса, дају и одређени практични допринос развоју фудбалског спорта у нашој земљи.

Кључне речи: фудбал, насиље на фудбалским стадионима, привредна активност, безбедност, сигурност, правила УЕФА.

Зоран Кековић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Концепт „5 капитала“ – оквир за анализу отпорности критичне инфраструктуре

Организације треба да идентификују и процене природу, временски оквир и величину утицаја које постепене промене и изненадни поремећаји могу имати на њихову отпорност и способност испоруке критичних роба и услуга крајњим корисницима. У литератури се разматрају различите димензије отпорности инфраструктурних система: у односу на фазе менаџмента (планирање, приправност, апсорпција, опоравак, адаптација); у односу на компоненте менаџмента (антиципација, детектовање, контрола, учење из искуства); у односу на домене отпорности (технички, организациони, људски, економски). Осим у контексту одрживог развоја, нису позната истраживања која се баве различитим димензијама капитала у контексту отпорности критичне инфраструктуре на различите врсте утицаја: физичка и виртуална инфраструктура и ланци снабдевања; природни капитал (екосистеми и животна средина); социјални капитал; људски капитал; финансијски капитал и економски ресурси. Организација треба да постави прагове за сваку врсту утицаја (посебно или у комбинацији) у тачки када би утицај на организацију, систем или сектор био неприхватљив са становишта континуитета у испоруци критичних ресурса и услуга у различитим условима. Узимајући у обзир структурне (инхерентне) неизвесности и њихов утицај на остваривање циљева организације као дела ширег система и окружења, структурни приступ отпорности система би подразумевао да се наведене димензије капитала посматрају у интеракцији. У раду се проблематизује питање на који начин концепт одрживог развоја садржан у пет димензија капитала омогућава анализу отпорности критичних инфраструктурних система у контексту „опаких проблема“, системских ризика и неизвесности. Крајњи циљ ове студије није предикција будућег понашања комплексних и динамичких система као што су критичне инфраструктуре, већ анализа сценарија посредством индикатора који описују шта би се могло десити под одређеним условима конфигурације пет димензија капитала међусобно и са другим факторима који изводе систем из стања равнотеже и функционалности у остваривању његових циљева.

Кључне речи: критична инфраструктура, отпорност, пет димензија капитала.

Немања Јовановић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Адаптација јавног отвореног простора у Романијској улици на територији града Ниша на поплаве и суше применом принципа еколошког дизајна

Рад је посвећен разматрању концепта техничких решења за прилагођавање јавних простора на поплаве и суше применом принципа еколошког дизајна. Анализирана локација (стамбено-пословни комплекс у Романијској улици) заузима средишњи део ГО Медијана. Предложена адаптација треба да повећа отпорност заједнице на елементарне непогоде, у првом реду на опасности од поплава, као и на суше. Приликом предлога за адаптацију јавног отвореног простора, водило се рачуна на социјалну и еколошку компоненту у смислу одрживости, уз примену принципа еко- компакт градова. Због тога су у теоријском делу рада представљени примери добре праксе који се предлажу за адаптацију анализираних локација. У случају да градови не поседују инфраструктуру коју могу адаптирати у ефикасан систем заштите становништва, могу се одредити за јефтинија и једноставнија решења. Кишне баште су се кроз праксу показале као ефикасан систем заштите од штетног дејства воде. Поред кишних башти користе се и линијске озелењене депресије. Кишна башта представља депресију која је изграђена у близини саобраћајница, инфраструктурних објеката на којима се налази непропусно тло, а служе да се атмосферске воде које доспевају на тло апсорбују и на тај начин растерете канализациону мрежу. Приликом постављања, неопходно је узети у обзир нагиб, критичне тачке, близину коловоза, стамбених објеката и др.). Линијске озелењене депресије(bioswales) представљају један од најефикаснијих типова зелених инфраструктурних објеката које служе за успоравање отицања површинских вода. Аутор разматра концепт решења са диспозицијом предвиђених интервенција који се огледа у: изради зеленог крова, озелењавање подручја, постављање зеленог зида на стамбеним зградама и порозно поплочавање паркинг места.

Кључне речи: елементарне непогоде, еколошки дизајн, кишне баште, линијске озелењене депресије(bioswales), зелени кров, порозно поплочавање.

Ана Параушић Маринковић

Институт за криминолошка и социолошка истраживања

Милан Липовац

Универзитет у Београду – Факултет безбедности

Градска власт као провајдер урбане безбедности: мере заштите од елементарних непогода у Београду

Урбану безбедност могуће је сагледати кроз безбедносну динамику која настаје на нивоу урбаног подручја (града), а која је одређена кључним вредностима, препознатим безбедносним претњама (безбедносним проблемима), као и мерама које провајдери безбедности предузимају како би заштитили кључне вредности. Овакав приступ коришћен је у раду са циљем расветљавања конкретног доприноса одређеног провајдера безбедности у односу на конкретну безбедносну претњу (безбедносни проблем). Зато је предмет рада приказ мера које градска власт (Скупштина града, Градоначелник, Градско веће и Градска управа) предузима како би превенирала и отклонила последице елементарних непогода на територији града Београда. Истраживање је базирано на анализи садржаја мера које је градска власт донела у периоду од 2015. до 2020. године, а које су уобличене у документа (одлуке, решења, планове, упутства, програме, закључке, правилнике, акционе планове, стратегије итд.) и која су као такве објављиване у Службеном листу града Београда. Централна претпоставка овог истраживања је да градска власт елементарне непогоде у Београду третира као веома важан безбедносни проблем и да као таква представља кључног провајдера урбане безбедности. У раду је зато представљени укупан сет мера које градска власт предузима у односу на препознате безбедносне проблеме на територији града Београда, а како би се утврдио значај који овај провајдер урбане безбедности приписује елементарним непогодама у односу на друге безбедносне претње. Такође, у раду су представљени карактер и врсте мера које градска власт континуирано предузима у проучаваном периоду, а које се крећу од нормативних-институционалних, преко материјално-финансијских до урбанистичко-планских и свих осталих мера. На овај начин градска власт као провајдер урбане безбедности испољава вишеструки значај у погледу превенирања и отклањања последица елементарних непогода, а што у крајњем омогућава стицање свеобухватнијег увида о градској власти као провајдеру урбане безбедности.

Кључне речи: урбана безбедност, градска власт, елементарне непогодне, мере заштите, град Београд.

Поједини аспекти законске новеле о тужилаштвима посебне надлежности

Сузбијање криминалитета је превасходно задатак органа формалне социјалне контроле који, у оквиру своје надлежности, предузимају одговарајуће активности. Успешна борба против различитих облика криминалитета подразумева утврђивање одговорности прекршилаца норми у кривичном поступку, доношењем правноснажних судских пресуда. Како би се постигао такав резултат посебно је важно да јавно тужилаштво одговори захтевима који произилазе из концепта тужилачке истраге а који у први план ставља активну и доминантну улогу носилаца јавнотужилачке функције. Важност остварења улоге која је намењена јавном тужилаштву нарочито долази до изражаја у случајевима из оквира поступања јавних тужилаштава посебне надлежности. У раду ће бити анализиран положај јавног тужилаштва за организовани криминал и посебног одељења вишег јавног тужилаштва за сузбијање корупције у контексту најновијих решења која су усвојена у оквиру сета правосудних закона, уз незаобилазно разматрање одговарајућих одредаба Устава Републике Србије. С једне стране се поставља питање остварености принципа самосталности и независности јавног тужилаштва и с тим у вези хијерархијски постављене доминантне улоге у реализацији истрага у односу на полицију што све има посебну тежину у истрагама за дела организованог криминала, тероризма и корупције. Не/оствареност поменутих принципа даље одређује судбину поменутих истрага које се тичу феномена који истовремено представљају значајне безбедносне претње. Како би се јасније и потпуније размотрио однос тужилаштва и полиције у сфери сузбијања поменутих облика криминалитета, биће анализирани и одговарајуће одредбе Законика о кривичном поступку и Закона о полицији, као и одредбе нацрта закона о полицији који је повучен из процедуре усвајања. Предмет анализе је и проблематика финансијских истрага односно начин на који је она уређена у Закону о одузимању имовине проистакле из кривичног дела, са посебним акцентом на улогу јавног тужилаштва и однос са осталим актерима тог процеса, што је такође важан сегмент борбе против дела организованог криминалитета, тероризма и корупције. У анализи свих поменутих аспеката користиће се доступни статистички и други подаци.

Кључне речи: јавно тужилаштво посебне надлежности, законске новеле, организовани криминал, корупција, полиција.

Ивана Бодрожич

Криминалистичко-полицијски универзитет

Безбедносна функција кривичног права и превентивна парадигма у савременом дискурсу-критички приступ

Савремене тенденције у криминалној политици све чешће и у све већем обиму намећу кривичном праву функције које му нису својствене у контексту начелних правнодогматских принципа. Једна од њих оличена је у проширивању криминалне зоне и на предзону угрожавања заштићеног добра, чиме се традиционална временска разделница уласка у зону кажњивости помера унапред на временској линији и подразумева криминализацију и у ранијим фазама криминалне прогресије. Поменуто је генерисано ставовима о потреби да се кривичном праву, поред заштитне и гарантивне, "наметне" и безбедносна функција, која ће претњом кажњавањем или његовом реализацијом, потенцијалне учиниоце одвратити од будуће криминалне активности и тиме подићи степен безбедности у друштву. Аутор у раду критички анализира поменуте активности указујући на чињеницу да би кривично право у демократској држави требало да буде рационалан систем правних прописа, коришћен искључиво супсидијарно, као *ultima ratio societatis*. Тенденције супротне овом принципу нарушавају основну правнодогматску концепцију, о изузетности кривичноправне реакције, на којој је тренутно важећи Кривични законик Републике Србије заснован и представљају негативан тренд руковођен "паранојом безбедности" и превентивном парадигмом, која прети да уруши основне постулате и карактер традиционалног кривичноправног одговора на криминалитет, својственог либералном демократском друштву.

Кључне речи: безбедносна функција кривичног права, криминализација, предзона угрожавања, превентивна парадигма.

Петар Станојевић

Универзитет у Београду – Факултет безбедности

Мирјана Мисита

Универзитет у Београду – Машински факултет

Горан Ђурић

Универзитет у Београду – Машински факултет

Софтверски систем за управљање ризиком заснован на вештачкој интелигенцији

У овом раду је представљено софтверско решење система за управљање ризиком на бази вештачке интелигенције (МГЕС). МГЕС је потпуно иновативно софтверско решење за управљање ризицима засновано на вештачкој интелигенцији. Побољшања у односу на постојећа решења, односе се управо на интеграцију база знања у систем управљања ризицима. Ово омогућава већу дубину и обухват у анализи могућих ризика. До сада је више од 20 пословних области обухваћено у бази знања. Области обухваћене решењем су од техничких и производних ризика, преко правних, финансијских, ризика по заштиту на раду, екологију и много других, односно обухватају све најважније област деловања неке привредне или друге организације уз, наравно, могућност даљег проширивања. Софтвер пружа велику флексибилност како у повезивању ризика са организационим јединицама и циљевима организације и њених делова, тако и у могућностима процене ризика креирањем матрица по жељи, њихове класификације, праћења и деловања ублажавања. Софтверско решење МГЕС даје могућности за идентификацију опасности, идентификацију ризика, категоризацију ризика, процену ризика, управљање ризиком и извештавање, што га све заједно са „пријатељским“ окружењем и могућностима коришћења чини употребљивијим од других познатих софтвера. Посебна предност је што су интегрисани ИСО 31000 и COSO приступ и омогућена готово неограничена могућност међусобног повезивања ентитета. Сам систем и софтвер су тестирани на инпутима из ранијег пројекта, а данас се тестирају у једној од енергетских компанија. Досадашњи резултати одговарају очекивањима и клијената и аутора.

Кључне речи: управљање ризицима, експертски систем, вештачка интелигенција, софтверско решење.

Ана Ковачевић

Универзитет у Београду - Факултет безбедности

Марија Ерић

Универзитет у Београду - Математички факултет

Циљани фишинг и машинско учење

Према бројним истраживањима један од најчешћих сајбер напада је фишинг, без обзира колико дуго већ постоји, и његова софистицираност расте са временом. Фишинг маилови општег типа данас нису превише ефикасни, за разлику од циљаних фишинг маилова који су се показали много ефикаснији (spear phishing), при чему фишинг маил има за циљ да прималац уради нешто што не би требало у корист пошиљаоца. Креирање циљаних фишинг маилова представљају изузетно временски захтеван посао: од налажења жртве, одређивања врсте поруке којој жртва може да верује, креирања и слања поруке. Међутим, са напретком машинског учења, односно применом генератора природног језика (попут GPT-3), олакшава се креирање циљаног фишинг маила, чиме се омогућава потенцијално генерисање великог броја уверљивих порука намењених конкретним жртвама у кратком временском интервалу. Поред тога, машинско учење се показало добрим за анализу велике количине података и препознавање шаблона који нису били видљиви, што може помоћи у детектовању фишинг маилова. У раду ће бити анализирани могућности машинског учења, односно обраде природног језика, како за генерисање циљаних фишинг маилова тако и за њихову детекцију. Да ли ће побољшања у обради природног језика утицати на убрзавање сајбер напада, да ли ће се повећати комплексност традиционалног вектора напада или ће помоћи њиховом решавању?

Кључне речи: сајбер напади, социјални инжињеринг, фишинг, циљани фишинг, машинско учење, обрада природног језика, генератор природног језика

Светлана Станаревић

Универзитет у Београду, Факултет безбедности

Управљање „wicked” проблемима са аспекта урбане безбедности

Многи савремени проблеми, без обзира да ли су безбедносне или политичке природе, могу се окарактерисати као сложени, отворени и нерешиви. Постоје различита дисциплинарна, концептуална, али и практична решења или именовања ових проблема у разноврсној истраживачкој литератури. Мноштво је изазова за истраживаче, практичаре, креаторе политика и доносиоце одлука, када треба да идентификују, разумеју или управљају тим проблемима. Стога се све више тестирају и одобравају нови процеси, механизми, мере и критеријуми, како би људи и организације имали нове приступе у решавању вишеструких узрока међусобно повезаних проблема, како у сфери природе, тако и у сфери друштва. Прве дилеме у општој теорији планирања, а које су се односиле на критику ортодоксне рационалности и планирања надовезале су се на рад у науци о одлучивању, где се показало, управо на примерима решавања великих проблема урбаног и еколошког планирања, да је „инжењерски“ приступ изгубио на значају. Постоје проблеми на које наука и инжењеринг дају јасне одговоре, јер су логички елементи математичког проблема јасно дефинисани и решења проверљива кроз договорене методе. Међутим, савремени друштвени и еколошки проблеми, виде се као „лоше дефинисани“, погрешно структурирани, међузависни и ван контроле планера и доносиоца одлука, засновани на супротстављеним погледима и оквирима вредности, ослањају се више на политичке судове, него на научне чињенице и уверености. У том смислу, већина великих проблема из домена јавне политике, именована су као „зловна“, могу се класификовати као системски приступи друге генерације, укључују и безбедносни садржај и често су отпорни на јасна и договорена решења. Бројна урбана питања и проблеми који угрожавају безбедност, попут сиромаштва, пренасељености, неформалних насеља, неконтролисаних миграције, неадекватно одлагање отпада и многи други имају управо обележја „wicked” проблема. У овом раду, указује се на значај интердисциплинарног проучавања и разумевања, на примену „мекше“ методологије, значај контекста, локалних услова и процеса и веће укључивање заједнице, како би се примеренијим одговорима на комплексне урбане проблеме, остварило и боље управљање.

Кључне речи: „wicked“ проблеми, урбана безбедност, јавне политике

Владан Петров

Правни факултет Универзитета у Београду

Савремени изазови ванредног стања и Уставни суд Србије

Рад се састоји из три дела. У првом, аутор укратко излаже теоријска схватања о ванредном стању у науци уставног права. Два су основна. Према првом, чији је један од родоначелника Карл Шмит, ванредно стање је стање у којем се право повлачи пред државним разлогом. Стога, не постоји обавеза државе да правно образложи увођење ванредног стања нити да све мере које предузима ради успостављања редовног стања подведе под устав и право. Према другом схватању, које је међу првима заступао А. В. Дајси, један од утемељивача савременог концепта владавине права, ванредно стање не представља одступање од права. Како проглашење ванредног стања тако и мере које се у овом стању предузимају треба да буду засноване на праву и да подлежу судској и уставној контроли. Ово друго схватање данас је готово у потпуности преовладало. Владавина права се не „повлачи“ у ванредном стању. Напротив, она остаје фундаментални принцип и оквир деловања државе и државних органа. Улога судова и уставних судова у контроли проглашења ванредног стања и тзв. ванредних мера постала је неопходан услов и гарант владавине права у савременој уставној демократији, која почива на заштити људских права. У другом делу, аутор ову теоријску тезу потврђује и референтним документима о ванредном стању које је израдила Венецијанска комисија. Основна порука ВК је да владавина права у ванредном стању мора остати основно начело које се делотворно остварује првенствено (уставно)судском контролом аката и радњи државних органа којима се одступа од уставом зајемчених људских права. Трећи део рада, аутор посвећује анализи улоге Уставног суда Србије у остваривању управо ове контроле на којој инсистирају савремена теорија и Венецијанска комисија. Највећу пажњу аутор усредсређује на одлуку Уставног суда којом су одбачене иницијативе за оцену уставности ванредног стања (Решење Уставног суда од 21. маја 2020). У њој Уставни суд, између осталог, дефинише четири конститутивна елемента ванредног стања у уставном поретку Републике Србије, дајући одговор или отварајући дилеме и у вези са другим питањима ванредног стања изазваног пандемијом вируса COVID – 19.

Кључне речи: ванредно стање, владавина права, Венецијанска комисија, уставнојсудска контрола ванредних мера, Уставни суд Србије

Оснивање и почетак рада Пожарне чете Београдске Општине

Организовану службу за заштиту од пожара и других непогода налазимо још у Закону о устројству војске који је одобрио Михаило Обреновић, књаз српски, 1864. У параграфу 76. Военог закона став други стоји: „У Београду, у место пионерске чете, образоваће се една особена чета, названа „пожарна чета“-искључно састављена из занатлија, као: зидара, дунђера, ковача, тишлера, и т. п. Нарочити е задатак те чете гашене пожара“. Поред ове војне пожарне чете која је по потреби и позиву помагала у гашењу пожара постојале су и разне добровољне дружине и чете, које су помагане од индустријалаца и трговаца. Међутим, прва Пожарна чета Београдске Општине, коју је ова локална власт установила и одржавала о свом трошку настала је 1880. год. (У литератури се спомиње као година оснивања и 1882. и 1885). Године 1882. бројала је укупно 10 пожарника и 6 кочијаша. До 1911. кад је Београд постао много већи, и пожари тако чести, она је била, сразмерно, још мања са својих 28 пожарника, 2 десетара, 2 „цевоуправитеља“, 1 значарем и 8 возара који су били под командом командира Милоша Милисављевића (у неким актима Милосављевића) (1859-1925). Од опреме и прибора ова чета је имала двоја коњска кола за вожњу пожарника, један тендер, два шмрка набављена, једне велике мердевине са 4 точка. Од 1882. Пожарна чета смештена је у нарочитој згради која је за њу начињена на Краљевом тргу. У тој згради су и становали и вежбали како командир тако и сви пожарници. Поред мале плате, и бесплатног стана Београдска општина, која издржава пожарну чету, давала је пожарцима још и одело и обућу, а они су били дужни да се старају за своју храну и рубље. У тој „чекаоници за туберкулозу и смрт“ до 1935. од 323 пожарника, њих 189 умрло је од туберкулозе, а остали су напуштали службу, јер нису могли да издрже њене напоре. Само један пожарник сачекао је пуну пензију иако је за њу било предвиђено 25. година службовања“. Око 1890. чета је двојном. телефонском линијом била у вези с телефонском централом, а имала засебну везу са Управом Града, Општином и кућицом на Универзитету, одакле је по један пожарник и дању и ноћу, познавајући сваку улицу и сваку већу кућу, посматрао Београд, и за случај пожара јављао чети. Крај телефона у чети су и дању и ноћу дежурали пожарници и на дојаву вести о пожару, притискају нарочито дугме, те одмах у згради звони на узбуну. За један до два минута преко дана цела чета је била спремна за полазак, а ноћу, неки тренутак дуже јер су са коња били скинути амови. Иначе дању је 6 пари коња било под амовима. Поред пожарне чете, постојала је при општинској управи и чета ноћних стражара, који су били под командом жандармерије а на плати код општине. Иако малобројна, а уз то снабдевена застарелим справама за гашење пожара, београдска пожарна чета се успешно борила с пожарима, којих је, из године у годину, бивало све више. Од 1892. до 1911. број пожара у Београду се готово упетостручио. Осим ове чете у Београду, у Кнежевини Србији било је добровољних пожарника, у Нишу, Крагујевцу, Лесковцу, Пожаревцу; Шапцу и Крушевцу, који су често гасили пожар на врло: примитиван начин, уз припомоћ осталог грађанства, а у озбиљнијем случају и војске.

Кључне речи: Пожари, Пожарник, Пожарна чета. Командир чете, Опрема, Краљев трг, Универзитет, Београдска општина, Управа града

Зоран Јефтић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Мирослав Младеновић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Војни одговор на ванредне ситуације

Нова реалност међународних односа, промене на глобалном, регионалном и националном нивоу, нови приступ безбедности, промена физиономије и карактера сукоба утицали су на садржаји новог амбијента у коме делују савремене војске. Неизоставно је питање шта су нови асиметрични безбедносни изазови донели и где се сместила војска, као ослонац националне унутрашње и спољне безбедности. Употреба расположивих ресурса војске у највећем броју развијених земаља предвиђа и развијање концепта цивилно-војне сарадње у свим додељеним јој мисијама. Ова функција војске представља интеракцију војних и цивилних актера ради достизања одређеног циља. Њоме се дугорочно стварају услови за оптималније решавање потенцијалних кризних па и ванредних ситуација. Иако се цивилно-војна сарадња, у највећем броју развијених земаља, везује за мировне мисије она се све више намеће као неопходна функција и на сопственој територији повезивањем, одржавањем контаката као и подршком цивилном окружењу у периоду мира и мирнодопских ризика. Војни одговор у случајевима ванредних ситуација кроз цивилно-војну сарадња је нови квалитет којим се остварује цивилно-војно повезивање, обезбеђује подршка војних снага цивилном окружењу. Њена дугорочна сврха јесте помоћ у стварању услова за постизање трајног решења за евентуалне ванредне ситуације. Рад ће се доминантно бавити невојном употребом војске на сопственој територији, у случају ванредних ситуација, са посебним освртом на територију Републике Србије.

Кључне речи: Војска, Цивилно-војна сарадња, Ванредне ситуације

Божидар Оташевић

Криминалистичко–полицијски Универзитет

Тајне лабораторије за производњу синтетичких дрога као безбедносни изазов за полицију

Прве тајне лабораторије за производњу синтетичких дрога откривене су 70-их година у САД, у Европи средином 80 – их, док је прва тајна лабораторија за производњу екстазија у Србији откривена 2003. године. Испоставиће се да је то до данашњег дана највећа откривена илегална лабораторија на Балкану. Према подацима Министарства унутрашњих послова до почетка 2023. године у Србији је откривено 10 илегалних лабораторија за производњу синтетичких дрога, различитих производних капацитета и различитих нивоа опремљености. Циљ рада је да укаже на безбедносне изазове и изворе опасности са којима се срећу полицијски службеници приликом откривања илегалних нарко – лабораторија и допринесе успостављању јединствене праксе и стандардизованих поступака приликом упада и демонтажа тајних лабораторија. Комбинацијом различитих хемикалија (прекурсори, реагенси, катализатори и растварачи), уз релативно једноставне методе производње, у лабораторијским условима могу се добити најразличитије врсте синтетичких дрога. Посебну опасност представљају нове психоактивне супстанце, које се могу овако произвести, а које нису обухваћене важећим прописима и које се не налазе на списку психоактивних контролисаних супстанци. Веома токсичне хемикалије, експлозије и пожари, умишљајно постављене замке, само су неки од извора опасности са којима се могу сresti полицијски службеници приликом откривања и упада у лабораторију.

Кључне речи: синтетичке дроге, нове психоактивне супстанце, тајне лабораторије, хемикалије, извори опасности

Драган Каран

Православни богословски факултет Универзитета у Београду

Улога Цркве у ванредним ситуацијама

Ванредне ситуације су првенствено стања у којима је директно угрожен људски живот, здравље и имовнина који су неопходни као елементарни услови за живот. Током историје Црква учи човека божанском принципу живота, богољубљу и божанском човекољубљу. Хришћани су позвани овде и сада да живе тренутке вечности кроз дела вере. Хришћанска вера је незамислива без хуманости која се пројављује посебно у ванредним ситуацијама. Рад има за циљ да истакне значај свакодневног деловања православне Цркве у кризним ситуацијама, сходно принципу божанског човекољубља. Пожртвовање и брига за другога су а ргогi задатак свакога хришћанина како у свакодневним ситуацијама, тако и у ванредним стањима. Брига Цркве се види у непрестаном развијању спремности за помоћ потребитим, а посебно у време општих непогода које могу све да задесе. Рад настоји да истакне рефлексију саборности Цркве међу вернима и њен значај у ванредним ситуацијама, као и Њену улогу у развијању опште хуманости у друштву. Настојаћемо да истакнемо значај вере Цркве у кризним ситуацијама као и друштвену мисију Цркве.

Кључне речи: Црква, саборност, човек, Свети Оци, хуманост, пожртвованост, заједница, индивидуализам.

Владимир Микић
Универзитет у Београду

Положај врховног заповедника оружаних снага у контексту савремених безбедносних ризика – упоредни преглед

У највећем броју земаља на положају врховног заповедника налази се шеф државе, што најчешће значи да је номинални шеф оружаних снага – председник републике. Начело неупитне послушности врховном заповеднику релативизовано је у другој половини XX века, као последица различитих облика његових злоупотреба у претходној епохи. У функцији смањивања опасности од спољног угрожавања безбедности земље, начело политичке неутралности војске има за циљ да онемогући политичку злоупотребу војске, али и узурпацију политичких функција од стране војног врха. Појам врховног заповедника служио је годинама, уз ретке изузетке, као технички термин, који је од користи тек да био постојао сажет одговор на питање који орган се формално налази на хијерархијском врху људи који су наоружани по закону. Приближавајући се другој четвртини овог века примећујемо снажење положаја врховног заповедника у низу држава, укључујући четири од пет сталних чланица Савета безбедности Уједињених нација. Учвршћивању овлашћења заповедања и командовања војним снагама у рукама председника републике допринео је низ веома утицајних оружаних сукоба у последњих тридесет година. Ови сукоби за последицу на међународном плану имају повишене безбедносне ризике и слабљење поверења у капацитете Уједињених нација да дају очекивани допринос обезбеђивању светског мира и безбедности, што је прва функција кровне универзалне политичке организације. Истовремено, континуирани поводи за нестабилност у међународној арили служе и снажењу утицаја инокосног органа извршне гране власти у области заповедања војском. Овај утицај није увек у складу са уставним оквирима, а када то и постане, најчешће се не ради о одступању од експанзивног постављања шефа државе према његовим овлашћењима, већ о прилагођавању правног оквира реалним односима снага у политици – унутрашњој и светској.

Кључне речи: врховни заповедник, оружане снаге, шеф државе, безбедносни ризици

Анита Кликовац

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Основни принципи пружања психолошке прве помоћи у ванредним ситуацијама

Ванредне ситуације су током историје представљале велики социолошки проблем. Друштвене последице које проузрокују директно или индиректно погађају све грађане који на различите начине реагују на проблеме који погађају како њих, тако и друштво у ком живе. Мултидимензионалност ванредних ситуација указује на многобројне опасности које оне са собом носе, а које угрожавају живот људи, материјална добра и животну средину. Облици психичких реакција током ванредне ситуације код погођеног становништва могу бити различити. Најчешће се јављају страх, забринутост, анксиозност, итд. Страх у ванредним ситуацијама јесте узрокован опажањем опасне појаве или опасне претње и представља последицу недостатака способности особе да се бори са опасношћу или личних уверења да није могуће изаћи из те ситуације. Психолошка прва помоћ је „приступ помагања људима погођеним ванредним ситуацијама, природним непогодама или трауматичним догађајима“. Она није клиничка интервенција. Психолошка прва помоћ укључује припрему, познавање њених основних принципа и, подједнако битно, бригу о себи приликом пружања исте на терену, где је важно поштовање безбедности, достојанства и права унесрећених.

Кључне речи: ванредна ситуација, психолошка прва помоћ, основни принципи психолошке прве помоћи, брига о себи

Владимир Н. Цветковић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Дејан Петровић

Универзитет у Београду-Факултет безбедности

Рeadмисија ирегуларних миграната – Очекивања и реалност

У новембру прошле године, тачније 16. новембра, потписан је Меморандум о разумевању између Аустрије, Мађарске и Србије о јачању трилитералне сарадње у области ефикасне борбе против ирегуларних миграција. Том приликом је постигнут договор о финансијској и техничкој помоћи две чланице Европске уније Србији за унапређење сигурности границе према Северној Македонији, као и о организовању транспорта за лица која се враћају из Србије у земље порекла на основу Споразума о реадмисији, такође уз финансијску помоћ поменутих чланица Уније. Није тешко закључити да је овим меморандумом аустријски и мађарски проблем ирегуларних миграната добрим делом постао српски проблем у замену за нешто технике и финансијске помоћи. Званични подаци Frontex-а, агенције Европске Уније чији је мандат обезбеђивање њених граница, кажу да је током прошле године најактивнија била такозвана Западнобалканска рута која прелази преко Србије у погледу ирегуларних улазака у Унију. Ова чињеница може узроковати такву ситуацију у којој је штета од Меморандума далеко већа од користи за Србију. Овај текст покушава да испита вероватноћу реализације таквог сценарија.

Кључне речи: Ирегуларна миграција, Споразум о реадмисији, Западнобалканска рута, Меморандум о разумевању

Марјан Гјуровски

Институт за безбедност, одбрану и мир Филозофски факултет – Скопље
Универзитет „Свети Кирило и Методије“ – Скопље

Гјорѓи Алчески

Институт за безбедност, одбрану и мир Филозофски факултет – Скопље
Универзитет „Свети Кирило и Методије“ – Скопље

Весна Попоска

Универзитет Визион-Гостивар

Хармонизација законодавних напора за заштиту критичне инфраструктуре у оквиру Европске уније и потенцијалних ефеката земаља кандидата

Критична инфраструктура и критични субјекти, у својству пружања основних услуга, играју незаменљиву улогу у одржавању виталних друштвених функција укључујучи и економских импликација. Стога је неопходно имплементирати Оквир регулације Уније како би се истовремено ојачала отпорност националних критичних субјеката и у исто време успоставити усклађене минималне правила у реализацију међународних прописа. Ти процеси су већ почели да се одвијају, суочавајући се са растећим и континуираним претњама данашњице. Директива (ЕУ) 2022/2557 – коју су законодавци званично усвојили 14. децембра 2022. године, којом се уводи преко додатних мера заштите критичне инфраструктуре (ЗКИ) и замењује Директива Савета 2008/114/ЕК – такође позната као ЕКИ - European critical infrastructure (ECI) Директива, потребно је имплементирати у националних законодавства земаља чланица ЕУ у наредне две године. Упоредно са тим, на снагу је ступило ажурирање директива (NIS) Network & Information Systems као и више различитих правних докумената који се односе секторима критичних инфраструктура. За земаља кандидата то је додатни напор као и обавеза од суштинског значаја, посебно за Северну Македонију која је чланица НАТО-а. Из тих разлога, овај рад има за циљ да пружи оријентациони безбедносно правни оквир ка кључним достигнућима која би требало да буду остварена за ефикасну заштиту критичне инфраструктуре на националном нивоу.

Кључне речи: критична инфраструктура, субјекти, хармонизација, законодавство

Невена Станковић

Европски центар за мир и развој Универзитета за мир Уједињених нација

Здравствени кризни менаџмент – ревитализовати, адаптирати или реконцептуализовати?

Глобална егзистенцијална Ковид-19 криза сматра се јединственом по много чему – динамици, ефектима које је остварила на све сфере живљења, разноликости одговора у различитим фазама кризног циклуса, а превасходно деструктивном набоју и трансформационом потенцијалу који су са протеклом времена постајали све очигледнији. Све наведено учинило је ургентном потребу академске заједнице за преиспитивањем неких од основних постулата кризног менаџмента као парадигме, и то већ у првим фазама пандемије. У претходним годинама, сведоци смо заговарања различитих алтернативних приступа управљању савременим кризама, од оних усмерених на стратешки ниво управљања, до оних опредељених за усклађивање са локалним специфичностима и условима. У обиљу покушаја модификовања, иновирања или, пак, реконцептуализације кризног менаџмента у целини, све актуелније постаје осамостаљивање једне од његових димензија – здравственог кризног менаџмента или кризног менаџмента у здравству.

Полазећи од закључака изведених студијом случаја Ковид-19 у Републици Србији и земљама региона, али и неких репрезентативних примера, попут Велике Британије- аутор ће покушати да оправда значај издвајања кризног менаџмента у здравству (превасходно сектору јавног здравља), те да одговори на питање да ли је овај суб-концепт потребно само ревитализовати (имајући у виду изузетне резултате јавног здравства из доба Југославије у борби са сличним епидемијама), адаптирати (у смислу прилагођавања на савремену организациону структуру јавног здравства и иновирања у складу са технолошким напретком), или га је, пак, неопходно у значајној мери реконцептуализовати (нарочито имајући на уму особености савремених криза и суштински другачије услове у којима је потребно на кризу одговорити). Додатно, аутор ће изведене закључке о предностима и недостацима сваког од претходно поменутих приступа, као и предностима комплементарне примене елемената ових различитих приступа (будући да нису међусобно искључиви, како то у литератури уобичајено бива приказано) покушати да генерализује на различите типове криза (дакле, не само епидемије и пандемије). У овом настојању ће се нарочито плодотворним показати угледање на иновативне и висококвалитетне програме здравственог кризног менаџмента, попут оног који последњих година промовише и имплементира, примера ради, Израел.

Кључне речи: кризни менаџмент, здравство, Ковид-19, Република Србија, Велика Британија, Израел.

Милена Панић

Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ Београд

Рањивост од природних хазарда – појам, улога и значај

Природне непогоде су идентификоване као појаве које представљају значајну претњу човечанству, најчешће сагледаване кроз потенцијалне људске и материјалне губитке. Ово уједно указује на суштину схватања ризика од природних непогода, које подразумева колизију две компоненте: природног хазарда и људске заједнице. Друга компонента, друштвеног карактера, суштински подразумева синергију карактеристика које условљавају у којој мери ће нека заједница имати капацитете за суочавање и опоравак од природне непогоде. У складу са тим, успостављен је концептуални оквир рањивости од природних хазарда, базиран на значају који ова компонента има за контролу обима последица од природних непогода. Из тог разлога, ова проблематика последњих неколико деценија, пролази кроз константну трансформацију, ширење и развој, а уједно, својом актуелношћу заокупља пажњу стручњака и научника из различитих научних дисциплина. Првобитно, концепт рањивости је у област природних непогода уведен седамдесетих година прошлог века, ради процене угрожености објеката и инфраструктуре, а потом доживљава значајну трансформацију обухватајући, социјалну рањивост, као потконцепт који је фокусиран на карактеристике локалне заједнице, након чега је даље проширен обухватајући питање рањивости животне средине. Међутим, како су досадашња истраживања показала, социјална рањивост се налази у фокусу интересовања, јер омогућава продирање у скривене структуре и процесе унутар друштва, јасно га диференцирајући у контексту својстава која доприносе просторном и временском варијабилитету његових капацитета. Социјална рањивост се континуирано обликује и мења формирањем личних ставова, начина понашања, културних норми, социоекономских и политичких утицаја. У намери да се социјална рањивост „измери“, постављен је велики број теоријских и практичних модела и приступа, који су омогућили идентификацију: рањивих елемената и њихове класификације према степену осетљивости, њихове просторне дистрибуције, као и покретачких процеса који генеришу рањивост. Добијене информације, а посебно издвојене осетљиве тачке у простору, су од изузетног значаја, јер омогућавају бољу превенцију, јачање капацитета и смањења ризика од природних непогода.

Кључне речи: природне непогоде, концепт, рањивост, социјална рањивост, Србија

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.862.21(048)
551.583:351.861(048)
355.58(048)

МЕМОРИЈАЛНА конференција „Предраг Марић“ (2 ; 2023 ; Београд)

Зборник апстраката / Меморијална конференција „Предраг Марић“, 20. март 2023. године ; [уредник Младен Милошевић]. - Београд : Факултет безбедности Универзитета : Министарство унутрашњих послова Републике Србије : Институт за међународну политику и привреду, 2023 (Београд : Академска мисао). - 61 стр. ; 24 cm

Тираж 250. - Стр. 7: Предговор / Младен Милошевић.

ISBN 978-86-80144-59-7 (ФБ)

а) Ванредне ситуације -- Безбедност -- Апстракти б) Климатске промене -- Безбедносни аспект -- Апстракти в) Цивилна заштита -- Апстракти

COBISS.SR-ID 110111241